

WIJ EN ONS VERLEDEN

Nieuwe Editie

8

MINISTERIE VAN
ONDERWIJS,
WETENSCHAP
EN CULTUUR

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind) redacteurs, fotografen en illustratoren en grafisch ontwerper, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Structuur leerlingenboek

3
6
9

Thema 1 – Arbeiders komen op voor een beter bestaan

Les 1 Een tijd van crisis en werkloosheid

Les 2 Louis Doedel en Anton de Kom

Les 3 Vakbonden en vakcentrales

Verwerkingsopdrachten

11
13
16
19
23

Thema 2 – Het onderwijs in ons land

Les 1 Hoe was het vroeger?

Les 2 Het onderwijs verandert

Les 3 Hoe belangrijk is goed onderwijs?

Verwerkingsopdrachten

25
27
31
34
37

Thema 3 – Verschillende culturen in ons land

Les 1 Hoe wij hier ook samenkwamen

Les 2 Het beleven van cultuur

Les 3 Ons land, een smeltkroes van culturen

Verwerkingsopdrachten

39
41
45
48
51

Thema 4 – Ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog

Les 1 Oorlog met Duitsland

Les 2 De veiligheid in ons land

Les 3 De bauxietindustrie in ons land

Verwerkingsopdrachten

53

55

58

61

64

Thema 5 – Ontwikkeling van ons land na 1945

Les 1 Ontwikkelingshulp aan ons land

Les 2 De stuwdam in de Surinamerivier

Les 3 Sociale ontwikkeling

Verwerkingsopdrachten

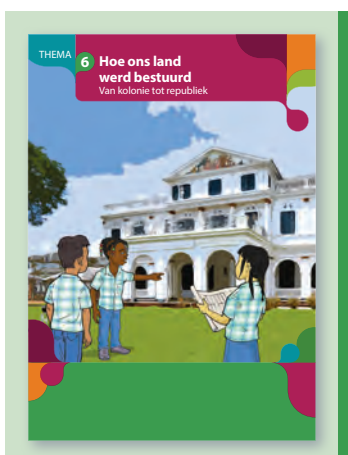
65

67

70

73

76

Thema 6 – Hoe ons land werd bestuurd

Les 1 De gouverneur en de Politieke Raad

Les 2 Invoering van kiesrecht

Les 3 Baas in eigen huis!

Verwerkingsopdrachten

77

79

82

85

89

Thema 7 – Ons land, een zelfstandige republiek

Les 1 De onafhankelijkheid van ons land

Les 2 Een staatsgreep in ons land

Les 3 Veranderingen in het bestuur

Verwerkingsopdrachten

91

93

96

99

102

Wil je weten hoe ons land er vroeger uitzag? Hoe gebeurtenissen van de vorige generaties een invloed hebben op hoe we nu leven? In dit geschiedenisboek krijg je antwoorden op deze en vele andere vragen. Je neemt een duik in andere tijden. Je leert hoe mensen vroeger in ons land leefden, wat ze allemaal deden en hoe zij ons land hebben helpen opbouwen. In het leerboek vind je ook vele foto's, tekeningen en enkele kaarten van vroeger. Ze zullen je helpen om te begrijpen hoe ons land er vroeger uit zag.

Ben je nieuwsgierig om te weten wat er allemaal is gebeurd in ons land? In dit leerboek Geschiedenis zal je vaak gevraagd worden om zelf opdrachten uit te voeren, zelf op onderzoek te gaan en informatie te verzamelen. Op die manier zal je nog beter begrijpen hoe de Surinaamse geschiedenis ons land heeft gevormd zoals het vandaag is.

Dit boek is speciaal geschreven voor jou. Hopelijk haal je er veel lees- en leerplezier uit!

Wat kan je verwachten?

Alle lessen van Geschiedenis zijn over het schooljaar verdeeld in leesteksten met vragen en bijhorende opdrachten. Er wordt gewerkt met thema's die belangrijk zijn voor Suriname. In elke les vind je opdrachten, maar ook na elk thema en na elk kwartaal zijn er opdrachten voor jou. Je zal ze soms alleen en soms in een groep maken. Je leerkracht zal je wel vertellen hoe je te werk moet gaan. Sommige opdrachten zijn zo geschreven, dat je ook zonder hulp van je leerkracht alvast kan beginnen. Vind je een opdracht toch moeilijk? Laat het dan zeker aan je leerkracht weten. Maak je een opdracht juist heel snel, dan heb je tijd om bijkomende opdrachten te maken. Dit zijn verwerkingsopdrachten en leren je nog meer over de geschiedenis van ons volk en ons land.

Let op, je leerkracht zal niet alleen letten op hoe goed je de opdrachten maakt, maar ook op de manier waarop je leert, hoe je samenwerkt en hoe je je gedraagt in een groep.

Van jou wordt verwacht dat je:

- netjes omgaat met dit boek en het lesmateriaal dat je zal krijgen om mee te werken
- aandachtig luistert naar wat de leerkracht je vraagt
- actief meedoet in de les
- als je iets niet begrijpt, je de leerkracht vraagt om het nog eens uit te leggen
- als je meer wilt weten over een thema, dit vraagt aan de leerkracht of zelfstandig op onderzoek gaat. Je kan ook altijd hulp vragen aan je ouders, broer, zuster of iemand in je omgeving of zelf iets opzoeken in boeken of op het internet
- actief meewerkt in de groepsopdrachten, zodat je van de andere leerlingen iets kan leren en omgekeerd
- wat je leert in de lessen thuis herhaalt, zeker als de leerkracht je dit vraagt
- zoveel verwerkingsopdrachten maakt als je kan om de lessen te begrijpen

Leerjaar 8 bestaat uit 7 thema's, die elk bestaan uit 3 lessen. Na elke les worden er vragen gesteld zodat jij en je leerkracht weten of je alles begrijpt. Voor elk kwartaal zijn er ook kwartaalopdrachten. In het schema hieronder zie je welke zeven thema's er zijn en hoe alles is verdeeld over het schooljaar.

Tabel 1. De aangeboden thema's per kwartaal.

Kwartaal	Lesweken	Thema/kwartaalopdracht
Kwartaal 1	Week 1	Instapweek
	Week 2 - 4	Thema 1: Arbeiders komen op voor een beter bestaan
	Week 5 - 7	Thema 2: Het onderwijs in ons land: hoe was het vroeger en hoe is het nu
	Week 8 - 10	Thema 3: Verschillende culturen in ons land: hoe wij hier ook samenkwamen
	Week 11 - 12	Kwartaalopdracht 1: ruimte voor een groepsopdracht of werkstuk
	Kerstvakantie	
Kwartaal 2	Week 15 - 17	Thema 4: Ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog
	Week 18 - 20	Thema 5: Ontwikkeling van ons land na 1945: bouwen aan een betere toekomst
	Week 21 - 23	Thema 6: Hoe ons land werd bestuurd: van kolonie tot republiek
	Week 24 - 26	Thema 7: Ons land, een zelfstandige republiek
	Week 27	Kwartaalopdracht 2: ruimte voor een presentatie of educatieve tocht
	Paasvakantie	
Kwartaal 3		
	Grote vakantie	

Extra oefenen in kwartaal 3

In het derde kwartaal van dit schooljaar bereid je je voor op leerjaar 9. Samen met je leerkracht zal je in dit kwartaal thema's, lessen en opdrachten herhalen die je nog moeilijk vindt of nog niet helemaal begrijpt. Dat kunnen delen zijn die al eerder aan bod kwamen in het schooljaar (herhaling) of je kan nog meer leren over de thema's die je al kent (verrijking). Het kan ook zijn dat je leerkracht een project of projectweek met jou organiseert waarin je een thema onderzoekt, maar deze keer door alles samen te gebruiken wat je geleerd hebt in Taal, Rekenen, Natuuronderwijs, Geschiedenis, Aardrijkskunde, Bewegingsonderwijs en Kunst- en cultuureducatie. Maar je leerkracht legt je dit allemaal later nog uit.

Evaluatie en beoordeling

Telkens je een opdracht maakt, zal je leerkracht kunnen nagaan of je het begrepen hebt. Soms krijg je een beoordeling voor het maken van een opdracht. Er zijn verschillende soorten beoordelingen.

Ten eerste krijg je beoordelingen voor dagelijks werk. Dat gebeurt meestal op basis van de kleinere toetsen en opdrachten. Er zijn ook grotere toetsen. Met de grote toetsen komt je leerkracht te weten welke kennis en vaardigheden je hebt geleerd.

Ook kijkt de leerkracht ook naar wat je al kunt. De score die je hierop behaalt, is vooral bedoeld om jou te vertellen wat je nog beter moet of kan doen. Zo'n score zegt iets over je vooruitgang. Het geeft je aan waar je de volgende keer extra moet op letten om het beter te doen.

Evaluatie, dit zijn je beoordelingen, is dus vooral bedoeld om jezelf te tonen wat je al hebt geleerd en wat jij op een bepaald moment in het schooljaar al kunt.

De beoordelingen, kan je vergelijken met een film of een foto. Sommige zijn als een film die toont hoe jij beter en beter wordt in Geschiedenis. Andere zijn eerder een foto die weer-geeft wat je op een bepaald moment weet over Geschiedenis of al kan op dat ene moment in het schooljaar.

Alle soorten beoordelingen zijn belangrijk omdat ze er samen voor zorgen dat jij en je leerkracht weten wat je weet en kunt en wat nog niet.

2 STRUCTUUR LEERLINGENBOEK

Elk thema en alle lessen in jouw boek zijn op dezelfde manier opgebouwd, zodat je altijd weet wat er komt en wat je moet doen. Het bestaat uit de volgende onderdelen:

Inleiding

- Elk thema start met een korte uitleg en afbeelding waarover de lessen zullen gaan en wat je kan verwachten.

Kernwoorden

- Dit is een lijst met de belangrijkste woorden uit het thema. Ze geven je op voorhand een idee waarover de lessen in het thema zullen gaan. Na afloop van elke les of het thema kan je terug naar de kernwoorden kijken en weet je meteen waarover de les of het thema ging. Je kan ook tijdens de les de betekenis van deze nieuwe woorden opzoeken in jouw boek.

Inhoud

- In dit deel komen de kernwoorden terug, maar met veel meer uitleg. Heel vaak zullen de afbeeldingen in je boek je ook helpen om de leerstof te begrijpen. De vragen bij de afbeeldingen zijn ook heel belangrijk.

Om te onthouden

- Na elke les zie je een kader met wat je zeker moet onthouden. Je kan dit kader ook gebruiken om na te gaan of je alles begrijpt. De kaders helpen je ook om opdrachten uit te voeren en vragen te beantwoorden.

Vragen

- Aan het einde van elke les worden steeds 10 vragen gesteld over de les. Deze vragen kan je alleen maken, maar kunnen ook in groepjes worden opgelost. Dat vertelt de leerkracht je wel tijdens de les.
- Er zijn verschillende soorten vragen en opdrachten waarbij:
 - de antwoorden makkelijk in de les terug te vinden zijn.
 - je eerst op zoek moet gaan naar extra informatie.
 - je zelf een onderzoek moet uitvoeren.
 - de leerkracht zal letten op hoe je samenwerkt met anderen.
 - de leerkracht zal letten op hoe je de opdracht uitvoert.
- De vragen en opdrachten helpen om na te gaan hoeveel je van de leerstof kent en hebt onthouden. Als je sommige vragen nog niet kan oplossen, kan je zelf de les herhalen.
- Als je vragen fout beantwoordt, is het belangrijk om jezelf af te vragen waarom je antwoord fout is. Als je weet wanneer en waarom je een fout maakt, kan je hieruit iets leren. Fouten maken en daar iets mee doen, betekent dat je iets nieuws aan het leren bent.

Verwerkingsopdrachten

- Aan het einde van een thema krijg je verwerkingsopdrachten. Deze opdrachten gaan over het hele thema. Hier moet je dus informatie uit de drie lessen van het thema opzoeken om de opdracht uit te voeren.

Terugkijken

- Het is heel belangrijk dat je na elke les voor jezelf nagaat of je alles hebt begrepen.
- Ga na of je inderdaad hebt geleerd wat er staat in het kader 'om te onthouden'.
- Controleer steeds jezelf door je af te vragen 'Heb ik het begrepen?', 'Kan ik doen wat in de les staat?'. Doe dit bij elke les.
- Kijk ook regelmatig terug naar de betekenissen van de kernwoorden. De kernwoorden kan je gebruiken bij het vertellen over alle onderwerpen van geschiedenis.
- Als je iets niet goed hebt begrepen, laat het dan zeker weten aan de leerkracht.

Gebruikte pictogrammen

In je boek kom je soms een pictogram tegen. Hieronder kan je zien wat elke pictogram wilt zeggen.

Hier gebruikt je leerkracht een evaluatiewijzer. De leerkracht vertelt je vooraf op wat je beoordeeld wordt.

Je krijgt van je leerkracht een kopieerblad voor de opdracht uit te voeren.

Arbeiders komen op voor een beter bestaan

INLEIDING

Als de omstandigheden waaronder mensen werken en leven niet goed zijn, dan protesteren ze daartegen. In dit thema kom je te weten dat veel arbeiders in ons land in het begin van de 20e eeuw werkloos werden. Er was geen werk en dus konden de mensen geen geld verdienen. Mensen waren arm en protesteerden tegen de slechte omstandigheden.

In les één wordt uitgelegd dat ook in andere landen de omstandigheden slecht waren. Er was sprake van een economische wereldcrisis. In les twee wordt verteld over Louis Doedel en Anton de Kom, twee Surinamers die opkwamen voor de belangen van arbeiders. In les drie wordt uitleg gegeven over het ontstaan en het doel van vakbonden.

1
Demonstratie in ons land tijdens de crisisjaren

KERNBEGRIPPEN

- economische (wereld) crisis
- bloeiperiode
- failliet
- werkloosheid
- koopkracht
- gouvernement
- samenwerking
- organisatie
- Comité van Actie
- Louis Doedel
- Surinaamse Volksbond
- psychiatrische inrichting
- Anton de Kom
- adviesbureau
- Bok Sark
- SAWO
- vakbonden
- staking
- vakcentrale
- RAVAKSUR
- SIVIS

Een tijd van crisis en werkloosheid

In 1929 begon voor veel landen in de wereld een slechte tijd. In dat jaar ontstond namelijk een **economische wereldcrisis**. We spreken van een economische crisis in een land als het slecht gaat met de economie. Bedrijven en fabrieken moeten sluiten, omdat ze weinig of geen winst maken. Ook de handel in goederen en landbouwproducten wordt minder. Veel mensen raken werkloos en hebben geen geld meer. Wanneer zo een situatie zich niet in slechts één land, maar in heel veel landen op de wereld voordoet, is er sprake van een economische wereldcrisis.

Vóór de economische wereldcrisis van 1929 maakten veel landen in Noord-Amerika en Europa juist een **bloeiperiode** door. Na het einde van de Eerste Wereldoorlog in 1918 werden veel fabrieken opgezet en werk in de landbouw nam ook toe. Mensen leenden geld bij de banken om te investeren in bedrijven of in de landbouw. Er was genoeg werk voor arbeiders en de productie werd steeds groter.

Toen brak er een periode aan dat de grote hoeveelheid producten niet meer verkocht kon worden. Niet aan de mensen in het eigen land en ook niet aan mensen in het buitenland. In het buitenland waren ook bedrijven en fabrieken, die dezelfde producten maakten. Ook zij zaten opgescheept met hun producten. Lonen werden verlaagd en arbeiders werden ontslagen. Sommige bedrijven en fabrieken konden het geld dat ze bij de bank hadden geleend niet terugbetalen. Ze gingen **failliet** en moesten de deuren sluiten. Er ontstond een crisis.

Ook in ons land namen de **werkloosheid** en de armoede toe. In die tijd waren er niet zoveel bedrijven of fabrieken, maar ons land leverde wel grondstoffen voor fabrieken in Europa. Bijvoorbeeld suiker, koffie, cacao en balata. De prijzen voor deze grondstoffen werden lager met als gevolg dat de lonen van de arbeiders ook lager werden. Steeds meer arbeiders werden ontslagen en op plantages werd de productie gestaakt. De armoede onder de arbeiders en hun gezinnen nam dus hierdoor toe. Een groot deel werd werkloos en het andere deel kon nauwelijks rondkomen van het karige loon dat ze nog kregen.

2

Stijging van de werkloosheid

De crisis had niet alleen voor arbeiders lagere lonen en werkloosheid tot gevolg. Ook de kleinlandbouwers hadden het moeilijk; zij konden hun producten niet meer tegen een goede prijs verkopen. De handel nam af, omdat mensen geen geld hadden om producten op de markt te kopen. We zeggen dat de **koopkracht** was afgenomen. Ook wat de kleine winkeliers en ambachtslieden verdienden, werd minder als gevolg van de afgenomen koopkracht.

OPDRACHT

- Leg uit waarom veel bedrijven en fabrieken tijdens de crisis werden gesloten.
- Waarom daalden de prijzen van grondstoffen in ons land?
- Leg uit waarom de koopkracht afnam.

In het jaar 1931 was het aantal werklozen en armen in ons land als gevolg van de economische wereldcrisis sterk toegenomen. Het werk op de plantages en in de goud-, balata- en houtwinning was minder geworden. Veel werkloze arbeiders trokken naar Paramaribo. Daar kwamen ook Surinaamse arbeiders bij, die op Curaçao hadden gewerkt en ontslagen waren.

Het koloniaal bestuur had weinig begrip voor de situatie van de werklozen en door het **gouvernement** werd juist veel bezuinigd. De mensen leefden onder zeer slechte omstandigheden. Er waren geen medische voorzieningen en mensen werden vaak ziek. Veel kinderen hadden niet genoeg te eten en konden niet naar school, omdat hun ouders arm waren. Ondanks dat veel mensen het moeilijk hadden verhoogde het gouvernement toch nog de belastingen.

In juni 1931 werd door werkloze arbeiders een vergadering belegd waar besloten werd tot **samenwerking** en **organisatie** om op te komen voor de belangen van de arbeiders. Hierover kom je in de volgende les meer te weten.

OPDRACHT BIJ AFBEELDINGEN 1 EN 3

- Leg uit waarom het aantal werklozen in ons land in de jaren na 1930 sterk toenam.
- Onder welke omstandigheden leefden de werklozen in ons land?
- Waarom denk je dat werklozen in groepen de straat op gingen?

OM TE ONTHOUDEN

- In 1929 begon een economische wereldcrisis. In veel landen ging het slecht met de economie en veel mensen werden werkloos.
- Vóór 1929 was er in Noord-Amerika en Europa een periode van bloei.
- Tijdens de bloeiperiode ontstond er overproductie. Producten konden niet meer worden verkocht. Bedrijven en fabrieken gingen failliet.
- Ook in ons land steeg de werkloosheid en groeide de armoede. En de koopkracht daalde.
- Het gouvernement had weinig begrip voor de situatie van de werklozen.
- Werkloze arbeiders trokken naar Paramaribo en kwamen samen. Ze wilden opkomen voor hun belangen.

VRAGEN

1. Welk antwoord is juist?
In het jaar 1929 ontstond een economische wereldcrisis. Dit was in de:
A. eerste helft van de 19e eeuw.
B. tweede helft van de 19e eeuw
C. eerste helft van de 20e eeuw.
D. tweede helft van de 20e eeuw.
2. Schrijf op in een cirkel: economische crisis.
a. Hieromheen schrijf je zaken op die met een economische crisis te maken hebben.
b. Leg uit wanneer er sprake is van een economische wereldcrisis.
3. Schrijf op in een cirkel: bloeiperiode.
a. Schrijf hieromheen zaken op die te maken hebben met een economische bloeiperiode in een land.
b. Leg uit hoe de bloeiperiode veranderde in een economische crisis.
4. Welk antwoord is juist?
Tijdens de economische wereldcrisis van 1929 hadden de arbeiders in ons land het moeilijk omdat:
A. arbeiders veel werden gestraft.
B. er ziekten uitbraken onder de plantagegewassen.
C. veel arbeiders in dienst moesten treden bij het leger.
D. veel bedrijven en plantages hun productie moesten stopzetten.
5. Leg uit wat er gebeurt als een fabriek of plantage veel produceert en weinig verkoopt.
6. Vertel hoe het komt dat de kleinlandbouwers hun producten tijdens een crisisperiode niet konden verkopen.
7. Leg uit waarom de koopkracht van de bevolking daalt als de werkloosheid stijgt.
8. De economische crisis van 1929 zorgde voor een moeilijke tijd in ons land. Welke van onderstaande groepen voelde dat het meest? Waarom zeg je dat?
a. Leden van het gouvernement.
b. Fabrieksarbeiders.
c. Kleinlandbouwers.
9. a. Waarom trokken veel werkloze arbeiders in ons land naar Paramaribo?
b. Was dat een goed besluit? Waarom wel/niet?
10. Wat is niet juist?
De mensen leefden onder slechte omstandigheden, want ...
A. arbeiders verdienden heel weinig geld.
B. belastingen werden verlaagd.
C. kinderen konden niet naar school.
D. ze werden vaak ziek.

Louis Doedel en Anton de Kom

Om aandacht te vragen voor de noden van de werklozen, werd in juni 1931 het **Comité van Actie** opgericht. Het Comité werd geleid door **Louis Doedel**.

Louis Doedel was zelf werkloos teruggekeerd uit Curaçao. Dit Comité stelde een plan op dat zij aan de gouverneur voorlegde. In dit plan werd voorgesteld om:

1. aan werklozen gratis een stuk grond te geven om landbouw uit te oefenen of voor het ontginnen van goud.
2. steun van de overheid te verlenen aan werklozen die bereid waren te werken.
3. gratis voedsel te geven aan ondervoede kinderen.

Louis Doedel

De gouverneur beloofde aan dit plan te werken. Maar na vier maanden was nog niet veel gedaan. De gouverneur had wel een steun-comité opgericht en een aantal concessies uitgegeven om goud te delven. Beide maatregelen hadden weinig resultaat. Op 28 oktober 1931 werd door de **Surinaamse Volksbond** een vergadering georganiseerd om over de situatie te praten. De nood was hoog en de mensen verhongerden. Men was boos, omdat men vond dat het gouvernement niet genoeg deed. Tijdens deze vergadering konden de mensen zich niet langer bedwingen. In protest trokken ze de straat op. Omdat de mensen honger hadden en wanhopig waren, werden winkels en bakkerijen geplunderd. De politie trad hard op met als gevolg één dode, veertig arrestaties en veel gewonden. Ondanks het harde optreden van het gouvernement waren de arbeiders niet ervan te weerhouden zich te bundelen. Louis Doedel bleef, samen met anderen, zich inzetten voor de arbeiders en werklozen. Maar na verschillende acties werd hij in 1937 opgepakt door de politie toen hij een voorstel aan de gouverneur wilde overhandigen. Hij werd, zonder dat hij door een rechter was veroordeeld, opgesloten in een **psychiatrische inrichting**. Het gebeurde wel vaker dat het gouvernement mensen die protesteerden tegen het bestuur, voor een korte tijd liet opsluiten en observeren. Maar Louis Doedel werd niet meer vrijgelaten. Het leek wel alsof men hem was vergeten. Pas in 1980, toen hij oud en ziek was, werd hij overgebracht naar een bejaardenhuis waar hij in datzelfde jaar overleed. Hij was toen 75 jaar oud.

Psychiatrische inrichting Wolfenbuttel

OPDRACHT BIJ AFBEELDINGEN 4 EN 5

- Wie was Louis Doedel?
- Waar werd hij opgesloten?
- Heb je eerder van deze inrichting gehoord?
- Wat vind je ervan dat het gouvernement dit zomaar kon doen?

Nog een voorbeeld van iemand die opkwam voor de arbeiders en de werklozen is **Anton de Kom**. Hij werd geboren te Paramaribo op 22 februari 1898. In Suriname was hij boekhouder bij een balatabedrijf. In 1920 vertrok hij naar Nederland. Vanuit Nederland bleef hij contact onderhouden met vrienden in Suriname die opkwamen voor de belangen van de arbeiders. In 1933 keerde hij met zijn gezin terug naar Suriname.

De situatie van de arbeiders, zoals Anton de Kom die aantrof, was zeer triest. De Kom leverde kritiek op deze wantoestanden en schreef een programma, dat veranderingen zou moeten brengen in de toestand van de arbeiders. In dit programma wilde hij onder andere:

1. een eenheidsbeweging voor alle arbeiders en landbouwers.
2. invoering van een achturige werkdag, verbod op kinderarbeid en opheffing van contractarbeid.
3. onafhankelijkheid van Suriname.
4. vrijheid van organisatie van arbeiders en landbouwers.

Zijn boek "Wij slaven van Suriname" heeft veel invloed gehad in ons land. Anton de Kom wilde lezingen en openbare vergaderingen houden voor het volk. Maar het gouvernement verbood dit. Daarom opende de Kom een **adviesbureau** op het erf van zijn ouderlijke huis aan de Pontewerfstraat. Veel mensen kwamen met hun klachten naar hem toe. Het gouvernement vond dit alles niet goed en was van mening dat de Kom een onrustzaaiër en opruiër was. Daarom werd hij op 31 januari 1933 gearresteerd en gevangen gezet in het Fort Zeelandia.

6

Anton de Kom

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 6

- Wie was Anton de Kom?
- Heb je eerder de naam Anton de Kom gehoord? Waar?
- Waarom werd hij uit ons land verbannen?

7

Het ouderlijk huis van Anton de Kom

Een paar dagen later eiste een grote groep mensen de vrijlating van Anton de Kom. Hierbij werd door de politie op de mensen geschoten en vielen er doden en gewonden. De Kom bleef in de gevangenis en in mei 1933 werd hij in het geheim op de boot gezet en naar Nederland gestuurd. Hij werd verbannen uit Suriname. In Nederland steunde hij het verzet tegen Duitsland in de Tweede Wereldoorlog. Hij werd door Duitsland gevangen genomen. Op 24 april 1945 stierf hij in Duitsland. Anton de Kom wordt herinnerd als verzetsheld.

OM TE ONTHOUDEN

- In 1931 werd het Comité van Actie opgericht onder leiding van Louis Doedel.
- Het Comité van Actie legde een hulpplan voor werklozen voor aan de gouverneur.
- In oktober 1931 gingen werklozen in protest de straat op, omdat het plan niet werd uitgevoerd door de gouverneur.
- Louis Doedel werd in 1937 door het gouvernement opgepakt en opgesloten in 's Lands Psychiatrische Inrichting.
- Ook Anton de Kom kwam op voor de belangen van arbeiders en werklozen. Hij had hiervoor een programma opgesteld.
- Het gouvernement verbood Anton de Kom lezingen te houden, daarom opende hij een adviesbureau op zijn erf.
- In 1933 werd Anton de Kom door het gouvernement verbannen uit Suriname.

VRAGEN

1. Welk antwoord is niet juist?
Het Comité van Actie stelde voor om:
A. gratis voedsel te geven aan ondervoede kinderen.
B. contractarbeid op te heffen.
C. steun van de overheid te verlenen aan werklozen die wilden werken.
D. Werklozen een stuk land te geven voor landbouw of goudwinning.
2. Op 28 oktober 1931 brak na een vergadering van werklozen onrust uit.
a. Waarom gingen de mensen over tot het plunderen van winkels en bakkerijen?
b. Het gouvernement vond deze plunderingen brutaal. Ben je het daarmee eens of niet? Waarom zeg je dat?
c. Vertel wat de reactie was van het gouvernement op deze onrust.
3. Waarom denk je dat het gouvernement Louis Doedel liet oppakken en opsluiten?
4. Louis Doedel is overleden in 1980. Hij was toen 75 jaar oud.
a. In welk jaar is hij geboren?
b. Hoe oud was hij toen hij werd opgepakt en opgesloten?
c. Hoeveel jaar heeft hij opgesloten gezeten?
5. Vertel in het kort wie Anton de Kom was. Beantwoord hierbij de volgende vragen:
a. Wanneer is hij geboren?
b. In welk land is hij geboren?
c. Waar heeft hij gewerkt?
d. Wat wilde hij voor de arbeiders en werklozen?
e. Wat wilde hij voor Suriname als land?
6. Welk antwoord is niet juist?
Anton de Kom schreef een programma. Voorstellen hierin waren:
A. een eenheidsbeweging voor arbeiders en landbouwers.
B. invoering van een achturige werkdag.
C. gratis eten voor ondervoede kinderen.
D. onafhankelijkheid van Suriname.
7. Waarom opende Anton de Kom een adviesbureau?
8. Anton de Kom opende het adviesbureau op het erf van zijn familie aan de Pontewerfstraat. Hoe heet deze straat tegenwoordig?
9. Zoek het woord *opruien* op in het woordenboek.
a. Leg met eigen woorden uit wie een opruier genoemd wordt.
b. Waarom zag het gouvernement Anton de Kom als een opruier?
c. Vind jij dat Anton de Kom een opruier was? Waarom zeg je dat?
10. Welke bewering is juist?
I. Anton de Kom werd gearresteerd en daarna uit Suriname verbannen.
II. Louis Doedel stierf in Duitsland.
A. Alleen bewering I is juist.
B. Alleen bewering II is juist.
C. Bewering I en II zijn juist.
D. Bewering I en II zijn niet juist.

Vakbonden en vakcentrales

In de vorige les heb je gelezen dat het gouvernement hard optrad tegen mensen die opkwamen voor de arbeiders. Er bestonden nog geen wetten die arbeiders het recht gaven om zich te bundelen. Daarom kon het gouvernement arbeidersorganisaties verbieden. Ook mochten er geen openbare vergaderingen of lezingen gehouden worden. Leaders werden opgepakt en gestraft. Zo werd Louis Doedel voor de rest van zijn leven in een gekkenhuis opgesloten en Anton de Kom werd uit het land verbannen.

Met zulke maatregelen is het te begrijpen dat sommige mensen liever niet op de voorgrond traden. Dat wil niet zeggen dat zij niet ontevreden waren! Een voorbeeld hiervan zijn brieven die tussen 1932 en 1935 in een krant in ons land verschenen. Deze brieven werden ondertekend met **Bok Sark**. Bok Sark was een schuilnaam. Deze persoon was in het echt een man. Hij stelde zich voor als een Javaanse vrouw die op een plantage woonde en schreef over de slechte omstandigheden en de loonsverlagingen. Het gouvernement probeerde deze vrouw te vinden, maar niemand wist wie zij was. Pas veel later, in 1992 kwam een onderzoeker er achter dat deze brieven eigenlijk door een man geschreven waren.

8 Een deel van een brief uit de krant van 12 oktober 1932, ondertekend door Bok Sark

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 8

- Lees de tekst: uit welke woorden blijkt dat de Javaanse contractarbeiders boos waren over loonsverlagingen?
- Leg uit of het schrijven van zo een brief ook een vorm van protest is.
- Waarom denk je dat de schrijver een schuilnaam gebruikte om de brieven te ondertekenen?

In de jaren rond 1930 was het een moeilijke tijd om op te komen voor de belangen van arbeiders en werklozen. De arbeiders en werklozen hadden geen rechten en het gouvernement trad hard op als zij protesteerden. Toen Louis Doedel samen met anderen in 1932 de **SAWO** (Surinaamse Arbeiders en Werkers Organisatie) oprichtte, werd deze al gauw verboden door het gouvernement. Toch was dit een van de eerste **vakbonden**. Vakbonden zijn verenigingen van werknemers die hetzelfde werk doen of in hetzelfde bedrijf werken. Werknemers zijn de mensen die in dienst zijn van een bedrijf of een werkgever. De werkgever is vaak de eigenaar van een bedrijf.

Het doel van een vakbond is om samen op te komen voor betere arbeidsomstandigheden. Voorbeelden hiervan zijn:

- betere werktijden
- het verbieden van kinderarbeid
- een goede zorgverzekering
- loonsverhoging
- een goed pensioen

Als werknemers ontevreden zijn over hun arbeidsomstandigheden kan de vakbond in gesprek gaan met de werkgever. Maar soms weigert de werkgever om in te gaan op de wensen van de vakbond. -De vakbond en de werkgever luisteren dan niet meer naar elkaar. In zo een geval kan de vakbond oproepen tot een **staking**. Werknemers leggen het werk neer en eisen dat de werkgever de arbeidsomstandigheden verbetert.

In de 20e eeuw bundelden steeds meer arbeiders zich in vakbonden. In de tweede helft van de 20e eeuw gingen de vele kleine vakbonden zich bundelen in grotere organisaties. Deze organisaties zijn **vakcentrales**. Bij een actie of een staking van één vakbond kan deze steun krijgen van de andere vakbonden die aangesloten zijn bij dezelfde vakcentrale. Samen bereik je vaak meer dan alleen.

Drie vakcentrales bundelen zich in RAVAKSUR

In ons land zijn er verschillende vakcentrales.

Omdat organisatie en samenwerking zo belangrijk zijn hebben deze vakcentrales zich ook weer verenigd in één organisatie. Op 1 mei 1987 werd **RAVAKSUR** (Raad van Vakcentrales in Suriname) opgericht.

Er kwamen steeds meer vakbonden in ons land. Er waren vakbonden van arbeiders bij particuliere bedrijven, maar ook vakbonden van arbeiders die bij de overheid werkten. Voor de vakbondsleden was het belangrijk dat het bestuur genoeg kennis had van vakbondszaken. Daarom werden cursussen opgezet om het vakbondswerk te leren. Er ontstond zelfs een vakbondsschool in 1969 waar vakbondsmensen werden opgeleid. Dat is het **SIVIS** (Scholings Instituut voor de Vakbeweging in Suriname). Voor het gebouw waarin SIVIS is gehuisvest, is in 2013 een borstbeeld van Louis Doedel geplaatst.

10

Borstbeeld van Louis Doedel

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 10

- Voor welk gebouw is het borstbeeld van Louis Doedel geplaatst?
- Waarom denk je dat er gekozen is om het borstbeeld van Louis Doedel juist hier te plaatsen?

OM TE ONTHOUDEN

- Het gouvernement trad hard op tegen de eerste vakbondsleiders.
- De ontevredenheid van het volk was ook in brieven in de krant te lezen.
- De SAWO was een van de eerste vakbonden.
- Vakbonden zijn verenigingen die opkomen voor betere arbeidsomstandigheden.
- Vakbonden kunnen in gesprek gaan met de werkgever. Als dit niet helpt, kan de vakbond een staking van de werknemers uitroepen.
- Vakbonden zijn verenigd in vakcentrales. De vakcentrales in ons land zijn verenigd in RAVAKSUR.
- Op de vakbondsschool SIVIS kunnen vakbondsmensen worden opgeleid.

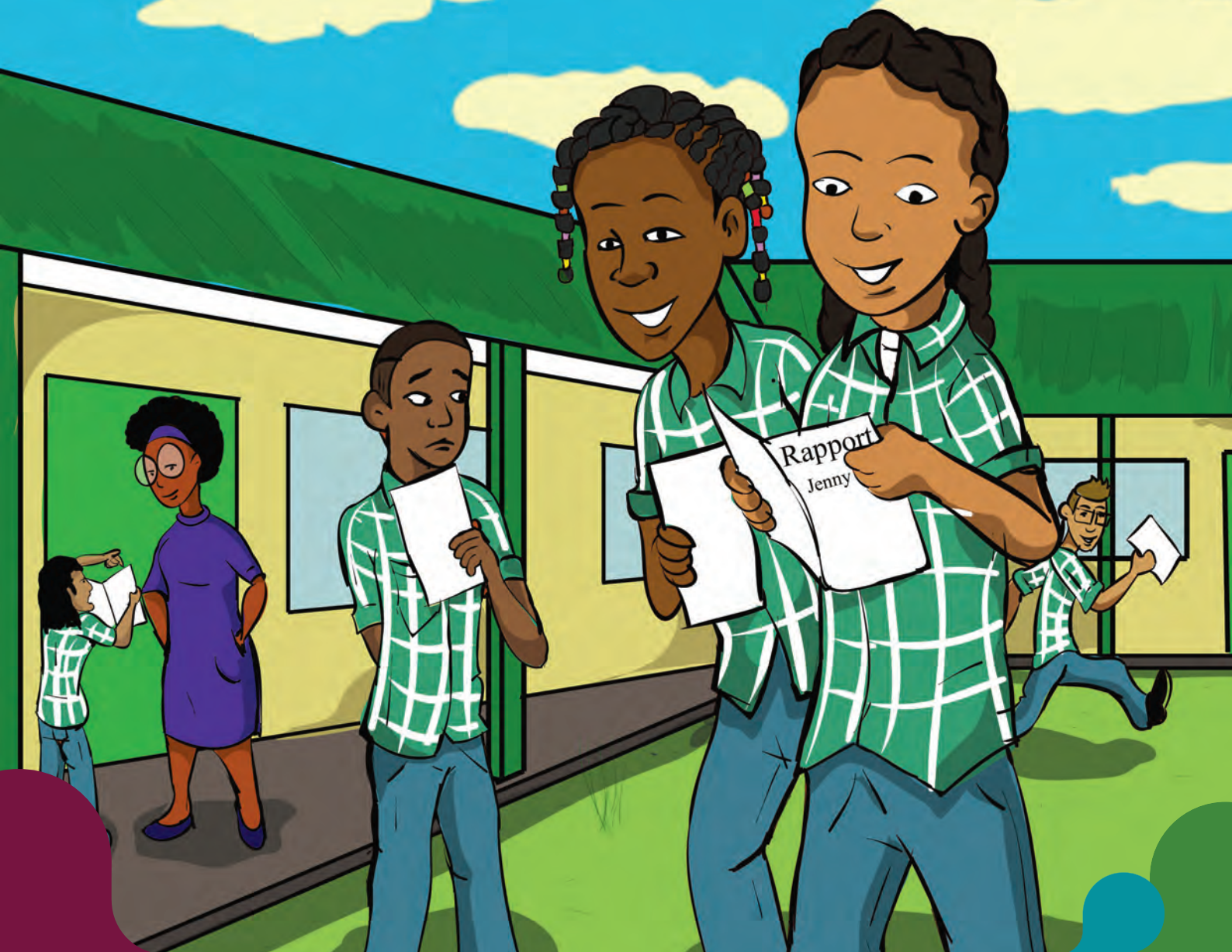
VRAGEN

1. Louis Doedel bleef zich samen met anderen inzetten voor de arbeiders en werklozen. We kunnen zeggen: Louis Doedel was een vakbondsleider van het eerste uur. Wat wordt hiermee bedoeld?
2. Bok Sark schreef brieven over de onrust onder de Javaanse contractarbeiders.
 - a. Waarom was er onrust onder de Javaanse contractarbeiders?
 - b. Leg uit waarom het gouvernement Bok Sark niet kon vinden?
 - c. Wat denk je dat het gouvernement zou hebben gedaan als ze Bok Sark wel hadden gevonden?
3. Leg aan de hand van twee voorbeelden uit de les uit waarom het rond het jaar 1930 moeilijk was om op te komen voor de belangen van arbeiders en werklozen.
4. Welk antwoord is juist?
Een vakbond komt op voor...
 - A. de belangen van de bestuursleden.
 - B. de belangen van het gouvernement.
 - C. de belangen van de werkgever.
 - D. de belangen van werknemers.
5. Noem twee voorbeelden van arbeidsomstandigheden waarvoor een vakbond kan opkomen.
6. Noem een voorbeeld van nu waarbij arbeiders opkomen voor hun belangen. Vertel ook hoe deze arbeiders voor hun belangen zijn opgekomen.
7. Welke bewering is juist?
 - I. Staken is wanneer arbeiders het werk neerleggen, het bedrijf sluiten en voor langere tijd met vakantie gaan.
 - II. Staken is wanneer arbeiders het werk neerleggen om betere arbeidsomstandigheden af te dwingen
 - a. Alleen bewering I is juist.
 - b. Alleen bewering II is juist.
 - c. Bewering I en II zijn juist.
 - d. Bewering I en II zijn onjuist.
8.
 - a. Waarom werden vakcentrales opgericht?
 - b. Welk voordeel hadden vakbonden die zich aansloten bij een vakcentrale?
9.
 - a. Wanneer is het Dag van de Arbeid?
 - b. Wanneer werd RAVAKSUR opgericht?
 - c. Is het toevallig dat deze organisatie juist op die dag werd opgericht? Waarom zeg je dat?
10. In 1969 werd in ons land een vakbondsschool opgericht.
 - a. Hoe heet deze vakbondsschool?
 - b. Wie kan er naar deze vakbondsschool gaan?
 - c. Wat leren ze op deze vakbondsschool?

- 1. De volgende stappen over de economische wereldcrisis van de jaren 30 van de 20e eeuw staan door elkaar. In groepjes bespreken jullie wat de juiste volgorde is en schrijven dit op. Daarna presenteert één van de groepjes hun volgorde aan de klas. De andere groepjes vergelijken of zij dezelfde volgorde hebben.
 1. Er is sprake van een economische crisis.
 2. Er is veel werkgelegenheid in bedrijven en fabrieken.
 3. De armoede en de werkloosheid stijgen.
 4. De productie van bedrijven en fabrieken stijgt.
 5. Bedrijven en fabrieken kunnen hun producten niet meer verkopen.
 6. In Amerika en Europa is er aan het begin van de 20e eeuw een bloeiperiode.
 7. Arbeiders worden ontslagen en bedrijven en fabrieken gaan failliet.
- 2. In een bedrijf of een fabriek zijn er werknemers en werkgevers. In de klas bespreken jullie met elkaar of de werknemers en de werkgever hetzelfde willen.
 - a. Wat wil de werkgever?
 - b. Wat willen de werknemers?
- 3. Stel: jullie zouden in de klas een vakbond oprichten voor de belangen van de leerlingen. Jullie bespreken bijvoorbeeld met elkaar hoeveel repetities en huiswerk jullie per week willen maken.
 - a. Wat willen de leerlingen?
 - b. Denk je dat de leerkracht het met jullie voorstel eens of oneens zal zijn?
 - c. Wat wil de leerkracht?
 - d. Waarmee moet de leerkracht rekening houden?
 - e. Kunnen jullie het eens worden?
4. Op afbeelding 7 is te zien dat de straat waar Anton de Kom vroeger woonde naar hem vernoemd is. Ook de universiteit in ons land is naar hem vernoemd.
 - a. Waarom denk je dat er straten, gebouwen en scholen naar personen worden vernoemd?
 - b. Is jouw school ook naar iemand vernoemd? Zo ja, naar wie?

Het onderwijs in ons land

Hoe was het vroeger en hoe is het nu

INLEIDING

In dit thema gaat het over het onderwijs in ons land. Hoe het vroeger was en welke veranderingen er zijn geweest. Tegenwoordig gaan bijna alle kinderen in ons land naar school. Maar dat was vroeger wel anders. Daarover kom je in Les 1 meer te weten. In Les 2 wordt uitgelegd dat in 1876 een wet werd ingevoerd, die de verplichting oplegde om kinderen onderwijs te laten volgen. Het aantal scholen in ons land nam toen toe. Les 3 geeft een beeld over het belang van goed onderwijs.

1

Leesles in de eerste helft van de 20e eeuw

KERNBEGRIPPEN

- piai
- godsdienstles
- onrecht
- krioromama
- cultuur
- kleurlingen
- Johannes Vrolijk
- Christelijke gemeenten
- Sranan
- leerplicht
- onderwijsinspecteur
- Herman Benjamins
- schooltaal
- schoolboeken
- Maria Vlier
- schoolomgeving
- zelfstandig
- beroepsgericht onderwijs
- algemeen vormend onderwijs
- voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
- speciaal onderwijs

Hoe was het vroeger?

In de tijd dat er in ons land nog alleen Inheemsen woonden, waren er geen scholen. Maar dat wil niet zeggen dat de Inheemse kinderen niet hoefden te leren. In het dorp waar ze woonden, leerden zij van volwassenen allerlei zaken die ze in het latere leven nodig zouden hebben. Al heel jong hielpen ze hun ouders met het werk. Met het bouwen van hutten, het maken van gereedschap, kleding en potten. En ook met jagen, vissen, planten en koken. Een belangrijke persoon bij de Inheemsen was de **piai**. De piai wist veel van geneeskrachtige planten en kruiden en kon zieke mensen genezen. Een piai had altijd een paar leerlingen aan wie de kennis van de natuur werd doorgegeven. De grote mensen zongen ook liederen en vertelden verhalen aan de kinderen. Zo leerden ze de geschiedenis van hun eigen volk kennen.

Toen de Europeanen in de 17e eeuw ons land in bezit namen, werden de eerste scholen in ons land opgericht. Deze scholen waren echter alleen bedoeld voor Europese kinderen. Ook werd bijvoorbeeld al in 1677 in Jodensavanne een school geopend voor Joodse kinderen. Er waren in het begin maar weinig Europese kinderen en dus ook weinig scholen in ons land. Op die scholen leerden de kinderen lezen en schrijven. **Godsdienstles** over het Christelijke geloof was erg belangrijk. Maar ze leerden ook dat het de wil van God was dat er slaafgemaakten waren!

In Jodensavanne werd in 1677 een school geopend

De kinderen van slaafgemaakten mochten niet naar school. De Europese plantage-eigenaren wilden niet dat zij leerden lezen en schrijven. Slaafgemaakten moesten onwetend blijven. De plantage-eigenaren dachten dat zij op die manier over de slaafgemaakten konden blijven heersen. Ook vonden de plantage-eigenaren dat het voor het werk op de plantage toch niet nodig was om te kunnen lezen en schrijven. De kinderen konden het werk van de volwassen slaafgemaakten leren.

Slaafgemaakten en kinderen aan het werk op een plantage

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 4

- Wat doen de kinderen op de afbeelding?
- Waarom gingen zij niet naar school?
- Zijn er in ons land nog steeds kinderen die niet naar school gaan?

Al leerden de meeste slaafgemaakte kinderen dus niet lezen en schrijven, van hun ouders leerden ze wel over het **onrecht** van de slavernij. De kleine kinderen werden door een **krioromama** verzorgd. Zij vertelde de kinderen verhaaltjes en leerde hen dat zij onderdanig moesten zijn aan de meester. Maar de kinderen leerden ook het Sranan spreken en later de *odo's* en liedjes die gezongen werden door oudere slaafgemaakten. Zij vertelden hen ook van moedige slaafgemaakten die waren gevlucht en Marrons werden. En ze leerden over Afrika en over hun eigen **cultuur**.

Krioromama met slaafgemaakte kinderen

In 1760 werd in ons land een school geopend voor de kinderen van de vrije gekleurde bevolking. Naar deze school gingen kinderen van gemanumitteerden (vrijverklaarden), die het schoolgeld konden betalen. Want onderwijs was niet gratis. De meeste leerlingen op deze school waren **kleurlingen**.

In ons land was er in die tijd alleen de lagere school. Soms had iemand de kans om in Nederland verder te leren. Een voorbeeld hiervan is **Johannes Vrolijk**. In 1809 kwam hij terug naar Suriname en opende hier een school. Hiermee werd Johannes Vrolijk de eerste kleurlingonderwijzer in ons land. In het district Wanica is een Muloschool naar hem vernoemd.

5

Johannes Vrolijk Muloschool in Wanica

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 6

- Wie was Johannes Vrolijk?
- In welk district staat de Johannes Vrolijk Muloschool?

OM TE ONTHOUDEN

- Inheemse kinderen leerden van de ouderen in het dorp. Enkele kinderen leerden van de piaï over geneeskrachtige kruiden en planten.
- De eerste scholen in ons land waren alleen voor Europese kinderen. Zij leerden lezen en schrijven en kregen ook godsdienstles.
- Kinderen van slaafgemaakten mochten niet naar school.
- De krioromama en de oudere slaafgemaakten vertelden de slaafgemaakte kinderen over het onrecht van de slavernij en over hun eigen cultuur.
- In 1760 werd in ons land een school geopend voor de vrije gekleurde bevolking.
- Johannes Vrolijk werd in 1809 de eerste kleurlingonderwijzer in ons land. In Wanica is een Muloschool naar hem vernoemd.

VRAGEN

1. a. Van wie leerden de Inheemse kinderen vroeger wat zij moesten kennen en kunnen?
b. Hoe leerden de Inheemse kinderen over de geschiedenis van hun eigen volk?
2. Hierna staan een aantal zaken die kinderen kunnen leren van hun ouders. Welke drie zaken leerden Inheemse kinderen vroeger niet van hun ouders?
dansen fietsen jagen
koken lezen planten
schrijven vissen zingen
3. Welke van de onderstaande beweringen is juist?
I. De pi'ai kon zieke mensen beter maken.
II. De pi'ai gaf alle kinderen onderwijs over planten en kruiden.
A. Alleen bewering I is juist.
B. Alleen bewering II is juist.
C. Bewering I en II zijn juist.
D. Bewering I en II zijn onjuist.
4. De school in Jodensavanne werd in 1766 geopend.
a. Reken uit hoe lang geleden dat is.
b. Wie ging er naar deze school?
c. Welke vakken kregen kinderen toen op school?
5. Wat leerden de Europese kinderen bij de godsdienstles?
6. Waarom mochten kinderen van slaafgemaakten niet naar school?
7. Is de krioromama te vergelijken met een peuteropvang? Waarom wel/niet?
8. Noem drie punten op die slaafgemaakte kinderen van de volwassen slaafgemaakten leerden.
9. In 1760 werd een school geopend voor kleurlingen. Dit was in de ...
a. eerste helft van de 17e eeuw.
b. tweede helft van de 17e eeuw.
c. eerste helft van de 18e eeuw.
d. tweede helft van de 18e eeuw.
10. Wat is niet juist over Johannes Vrolijk?
A. In Wanica is een Muloschool naar hem vernoemd.
B. Hij heeft in Nederland voor onderwijzer gestudeerd.
C. Hij is geboren in 1809.
D. Hij was de eerste kleurlingonderwijzer in ons land.

Het onderwijs verandert

In het begin van de 19e eeuw werd de handel in slaafgemaakten afgeschaft en ook de slavernij in onze buurlanden. Ook in Nederland begon men te begrijpen dat de slavernij niet altijd kon blijven bestaan. Het gouvernement was bang dat de slaafgemaakten bij de afschaffing van de slavernij wraak zouden nemen op de Europeanen. Het idee ontstond dat de slaafgemaakten moesten worden voorbereid op een leven in rust, zonder geweld en verzet tegen de Europeanen.

Christelijke Gemeenten kregen daarom in 1844 toestemming om de slaafgemaakten door middel van godsdienstles en leesles te onderwijzen in het Christendom. Met de Bijbel in de hand vertelden godsdienstleraren de slaafgemaakten dat ze eerbied moesten hebben voor God en het gezag. Ze mochten het gezag nooit tegenspreken of oneerbiedig zijn. Dus ook niet het gezag van de Europeanen. Er werd les gegeven in het **Sranan**. De kinderen leerden dus alleen lezen wat in het Sranan vertaald was.

Met de afschaffing van de slavernij in 1863 ontstond een nieuwe situatie in ons land. Ons land veranderde en ook in het onderwijs kwamen veranderingen. Een belangrijke verandering was de invoering van de **leerplicht** in 1876. Dat was een wet die ouders verplichtte om hun kinderen van 7 tot 12 jaar onderwijs te laten volgen. Het gouvernement vond het belangrijk dat de kinderen van de vrijverklaarden werden onderwezen in de Nederlandse cultuur. Van hun eigen cultuur leerden ze niet veel.

6

Portret van Herman Benjamins

Na de invoering van de leerplicht werden ook door het gouvernement scholen gebouwd. Een belangrijke verandering was ook dat het lager onderwijs gratis werd. Bij de invoering van de leerplicht was door het gouvernement ook besloten dat er een **onderwijsinspecteur** moest komen. Van 1878 tot 1910 was meneer **Herman Benjamins** de inspecteur van het onderwijs. Meneer Benjamins had veel te zeggen over het onderwijs in ons land.

Het gouvernement vond het belangrijk dat de bevolking van ons land de Nederlandse cultuur leerde kennen. De bevolking moest van Nederland, als moederland van Suriname, houden. De verplichte **schooltaal** werd daarom het Nederlands. Ook kregen de kinderen in ons land vaak les uit Nederlandse **schoolboeken**. Ze leerden daaruit veel over Nederland, maar weinig over hun eigen land.

Maria Vlier was een Surinaamse onderwijzeres. Zij was de dochter van een gemanumitteerde vrouw. Ze vond het erg dat de kinderen op school wel leerden over de geschiedenis van andere landen, maar niets over hun eigen land. Daarom schreef zij in 1863 het eerste geschiedenisboek over Suriname, dat op scholen in ons land werd gebruikt. In het voorwoord van haar boek schrijft mevrouw Vlier dat zij wilde dat de leerlingen meer over de geschiedenis van hun eigen land te weten zouden komen en zo ook meer van het land gingen houden.

In de periode dat meneer Benjamins inspecteur was, werden er veel scholen bij gebouwd in ons land en het aantal kinderen dat naar school ging, nam toe. Maar, vooral ver van Paramaribo was het onderwijs nog niet helemaal op orde.

De **schoolomgeving** was niet altijd goed. Oude schoolgebouwen met te veel leerlingen in een lokaal. De schoolboeken zagen er versleten uit en er waren vaak te weinig. Soms was er een tekort aan onderwijzers. Sommige van deze problemen zijn er zelfs nu nog. Dit maakt dat op sommige plaatsen in ons land kinderen geen goed onderwijs kunnen volgen. Dat is jammer, want goed onderwijs is voor alle kinderen de sleutel naar een betere toekomst!

Foto van het geschiedenisboek van Maria Vlier

OPDRACHT

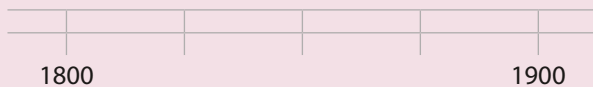
- Wat zou je graag binnen het onderwijs veranderd willen zien?
- Als jij onderwijzer zou zijn, wat zou je in deze klas veranderen?

OM TE ONTHOUDEN

- Vanaf 1844 werd godsdienstles en leesonderwijs gegeven aan kinderen van slaafgemaakten. Dit onderwijs was in het Sranan.
- In 1876 werd in ons land de leerplicht ingevoerd.
- Meneer Herman Benjamins was de eerste onderwijsinspecteur in ons land.
- Het onderwijs in ons land werd in het Nederlands gegeven. Het onderwijs moest de kinderen vormen naar de Nederlandse cultuur.
- Maria Vlier was een Surinaamse onderwijzeres. Zij schreef het eerste schoolboek over de Surinaamse geschiedenis.
- De schoolomgeving was niet altijd goed.

VRAGEN

1. Neem onderstaande tijdlijn over in je schrift:

- a. Welke eeuw geeft deze tijdlijn aan?
- b. Plaats bij de volgende gebeurtenissen het juiste jaartal op de tijdlijn:
 - a. begin godsdienstles aan slaafgemaakten.
 - b. afschaffing slavernij
 - c. invoering leerplicht
2. a. Om welke twee redenen gaf het gouvernement toestemming om de kinderen van slaafgemaakten godsdienstles te geven?
b. Wat leerden de kinderen van slaafgemaakten bij de godsdienstles?
c. Waarom denk je dat dit onderwijs in het Sranan gegeven werd?
3. Kies het juiste antwoord.
In 1876 werd in ons land de leerplicht ingevoerd. Met leerplicht wordt bedoeld dat:
 - A. het gouvernement verplicht is scholen te bouwen.
 - B. kinderen verplicht onderwijs moeten volgen.
 - C. onderwijzers verplicht zijn kinderen les te geven.
 - D. ouders verplicht zijn hun kinderen naar school te sturen.
4. Noem drie zaken op die na de invoering van de leerplicht ook door het gouvernement werden gedaan.
5. a. Vertel in je eigen woorden of zoek op in een woordenboek wat voor werk een inspecteur in het algemeen doet.
b. Wat moest meneer Benjamins inspecteren?
6. Welke bewering is juist?
 - I. Na de invoering van de leerplicht was het op school verplicht Nederlands te spreken.
 - II. Op scholen in ons land werd altijd lesgegeven uit Nederlandse schoolboeken.
 - A. Alleen bewering I is juist.
 - B. Alleen bewering II is juist.
 - C. Bewering I en II zijn juist.
 - D. Bewering I en II zijn onjuist.
7. Welke uitspraak over mevrouw Vlier is niet juist?
 - A. Haar moeder was vroeger een slaafgemaakte.
 - B. Ze werd de eerste minister van Onderwijs in ons land.
 - C. Ze schreef het eerste schoolboek over de geschiedenis van ons land.
 - D. Zij was een Surinaamse onderwijzeres.
8. a. Waarom schreef mevrouw Vlier een geschiedenisboek over Suriname?
b. Welke twee zaken wilde zij bij de leerlingen bereiken met haar boek?
9. a. Waarom zal het moeilijk zijn geweest om vooral het onderwijs ver van Paramaribo goed te regelen?
b. Leg uit of tegenwoordig nog steeds het onderwijs ver van Paramaribo minder goed op orde is.
10. Schrijf in je schrift het woord *schoolomgeving*.
 - a. Schrijf vier woorden op die volgens jou met de schoolomgeving te maken hebben. Vertel daarna waarom je voor deze woorden hebt gekozen.
 - b. Hoe is de schoolomgeving van jouw school?

Hoe belangrijk is goed onderwijs?

Misschien heb jij je wel eens afgevraagd waarom je naar school moet. Waarom is het nodig al die vakken te leren?

Leren gebeurt natuurlijk niet alleen op school. Als je jong bent, leer je allerlei zaken die later in het leven nodig zijn om **zelfstandig** te kunnen functioneren.

In een land zijn er mensen nodig die verschillende beroepen kunnen uitoefenen. Deze beroepen zijn bijvoorbeeld verpleegsters, leerkrachten, politieagenten, timmerlieden en metselaars. Deze beroepen kan je zonder opleiding niet uitoefenen en thuis kan je het niet altijd leren. Daarom gaan kinderen naar school.

8

Lagereschoolkinderen op weg naar school

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 9

- Waaraan kun je zien dat de kinderen op een lagere school zitten?
- Leg in je eigen woorden uit waarom het belangrijk is om naar school te gaan.
- Noem zelf een beroep, dat mensen kunnen uitoefenen als ze naar school zijn gegaan.

Vroeger was er in ons land alleen lager onderwijs. Langzaam kwam hier verandering in. Zo werd in 1887 de Hendrikschool de eerste MULO (Meer Uitgebreid Lager Onderwijs) school opgericht in Paramaribo. Een jaar later werd ook de Ambachtsschool opgericht. Hier werden leerlingen opgeleid tot bijvoorbeeld timmerman, metselaar of schilder. Dit onderwijs wordt nu **beroepsgericht onderwijs** genoemd. Je leert op zo een school een vak en na het halen van je diploma kan je gelijk een beroep uitoefenen.

9

Handenarbeid en kennis (hersenenarbeid) kunnen samengaan

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 10

Het monument bestaat uit twee standbeelden van mannen.

- Wat houden de twee mannen in hun handen?
- Welke van de twee mannen is een symbool voor beroepsonderwijs?
- Wat stelt de andere man voor?

Naast beroepsgericht onderwijs bestaat er ook **algemeen vormend onderwijs**. Op deze scholen leer je niet een bepaald beroep, maar algemeen vormende schoolvakken.

De Hendrikschool: de oudste Muloschool in Paramaribo

In 1950 werden de Algemene Middelbare School (AMS) en de Surinaamse Kweekschool opgericht. De AMS is een V.W.O. school. Dat betekent: **Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs**. Het hoort tot het algemeen vormend onderwijs. Leerlingen die een Mulodiploma hebben, kunnen naar een VWO-school gaan. Op zo een school word je voorbereid op een hogere studie aan onder andere een universiteit. Bijvoorbeeld als je dokter wilt worden, of ingenieur. Op de kweekschool (nu de Pedagogische Instituten) werden onderwijzers opgeleid.

Sommige kinderen kunnen niet naar een gewone school. Bijvoorbeeld omdat ze met een lichamelijke beperking geboren zijn. Kinderen die slechthorend of slechtziend zijn, hebben behoefte aan **speciaal onderwijs**. In ons land zijn er verschillende scholen voor kinderen die speciale aandacht nodig hebben. Zo kunnen zij ook een vak leren en later daar hun beroep van maken.

De AMS: de eerste VWO-school in ons land

Ons onderwijs ziet er ondertussen helemaal anders uit. In je Taalboek A (Thema 1, les 11) kan je het Surinaams onderwijssysteem van vandaag ontdekken.

OM TE ONTHOUDEN

- Als je jong bent leer je van alles om later zelfstandig te kunnen zijn.
- In een land zijn er mensen nodig die verschillende beroepen uitoefenen.
- De Hendrikschool is de oudste Muloschool in ons land. Deze school werd in 1887 geopend.
- Op de ambachtsschool konden leerlingen een vak leren. Dit wordt beroepsgericht onderwijs genoemd.
- Er zijn ook scholen voor algemeen vormend onderwijs en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs.
- Op de Kweekschool werden onderwijzers opgeleid.
- Op scholen voor speciaal onderwijs wordt les gegeven aan kinderen met een beperking. Zij kunnen zo ook een vak leren en later zelfstandig zijn.

VRAGEN

1. a. Omschrijf in je eigen woorden of zoek op in een woordenboek wat met het begrip *zelfstandig* wordt bedoeld.
b. Is het belangrijk dat je een beroep uitoefent om zelfstandig te zijn? Waarom?
2. Waarom is het belangrijk om naar school te gaan?
3. a. Wanneer werd de eerste Muloschool in Paramaribo opgericht?
b. Reken uit hoe lang geleden dat is.
c. Wat is de naam van deze Muloschool?
4. Waarom wordt het onderwijs op een ambachtsschool of een technische school *beroepsgericht onderwijs* genoemd?
5. Welk woord is geen synoniem voor *ambacht*? Twee woorden worden synoniemen genoemd als ze (ongeveer) dezelfde betekenis hebben.
A. Beroep
B. Handwerk
C. Product
D. Vak
6. a. Is beroepsgericht onderwijs belangrijk voor de ontwikkeling van ons land?
b. Geef aan waarom wel of niet?
7. Welke bewering is juist?
I. Op de Muloschool wordt er beroepsgericht onderwijs gegeven.
II. Met het diploma van de lagere school kun je een beroep uitoefenen.
A. Alleen bewering I is juist.
B. Alleen bewering II is juist.
C. Bewering I en II zijn juist.
D. Bewering I en II zijn onjuist.
8. Noem een verschil tussen beroepsgericht onderwijs en algemeen vormend onderwijs.
9. Wat is de goede volgorde? Welke scholen moet je na de lagere school nog doorlopen als je later dokter of ingenieur wil worden?
A. Ambachtsschool – VWO – Universiteit
B. Mulo – Universiteit – VWO
C. Mulo – VWO – Universiteit
D. Technische school – Mulo – Universiteit
10. Noem twee redenen waarom er voor kinderen met een beperking speciale scholen zijn.

VERWERKINGSOPDRACHTEN

1. In groepjes bekijken jullie de afbeeldingen.
Bespreek met elkaar op welke plaatjes de kinderen iets leren en wat ze leren.

2. In groepjes zoeken jullie de volgende jaartallen in de les op en schrijven kort op waarom het jaartal genoemd wordt.
- 1760
 - 1809
 - 1844
 - 1863 (2x)
 - 1876
3. Schrijf de juiste namen van de personen bij de onderstaande beschrijvingen.
- "In hetzelfde jaar dat de slavernij werd afgeschaft schreef deze persoon het eerste geschiedenisboek van ons land."
 - "In Wanica is een school vernoemd naar deze persoon, die in 1809 een lagere school opende in ons land."
 - "Tussen 1878 en 1910 hield deze persoon streng toezicht op het onderwijs in ons land en het aantal kinderen dat naar school ging nam toe."

4. In een land zijn er mensen nodig die verschillende beroepen uitoefenen. Kijk naar de tekeningen.
- Bespreek met elkaar welke beroepen er uitgebeeld worden.
 - Weet jij al wat je later wilt worden?
 - Tegenwoordig kiezen meisjes steeds vaker voor beroepen die vroeger alleen voor jongens waren. Hoe denk jij daarover?

Verschillende culturen in ons land

Hoe wij hier ook samenkwamen

INLEIDING

Groen, rood, geel, zoveel verschillende kleuren en klederdrachten. Iedereen heeft wat anders aan, maar allemaal even mooi. In dit thema wordt verteld dat er in ons land verschillende bevolkingsgroepen met verschillende culturen wonen. In de eerste les wordt uitgelegd wat met cultuur bedoeld wordt en worden voorbeelden gegeven van de culturen van de bevolkingsgroepen. In les twee leer je dat de bevolking van ons land niet altijd de vrijheid had om de eigen cultuur te beleven. Maar regels en wetten konden het beleven van de eigen cultuur niet tegenhouden. In les drie wordt uitgelegd dat de verschillende culturen in ons land van elkaars cultuur leren en ook overnemen.

Klederdrachten van verschillende culturen in ons land (circa 1950-1960)

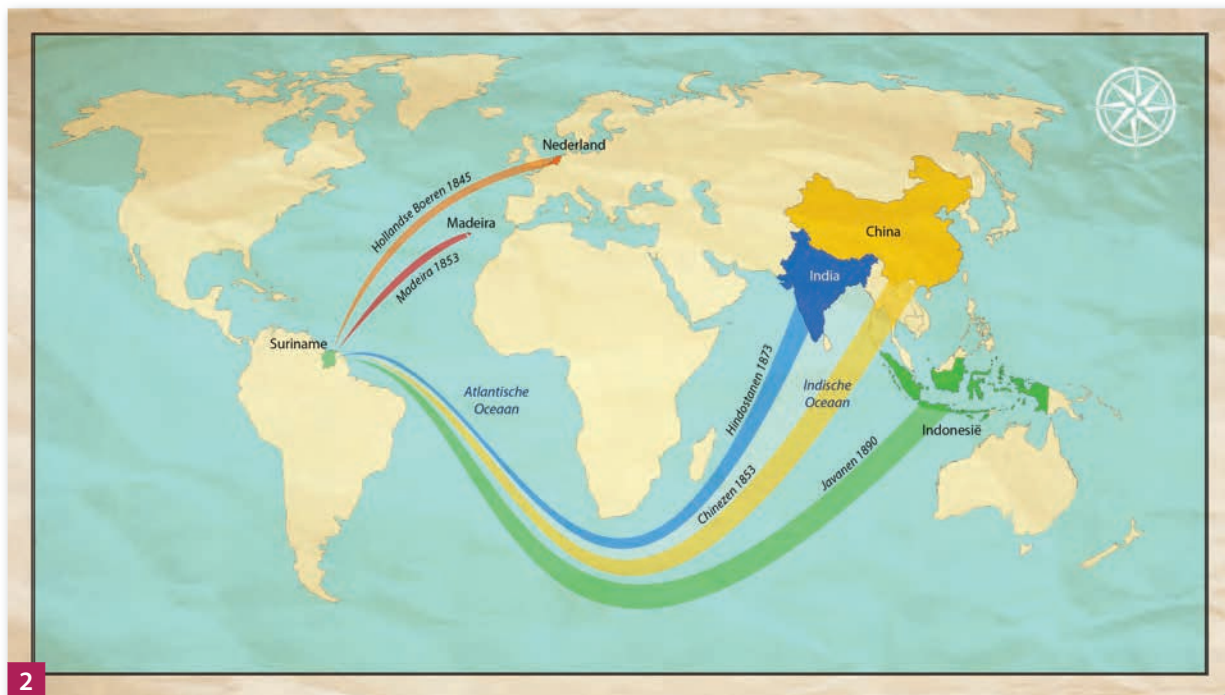
KERNBEGRIPPEN

- cultuur
- multiculturele samenleving
- cultureel erfgoed
- minderwaardig
- onderdrukt
- Poelepantje
- Johanna Schouten-Elsenhout
- Vrijheid van cultuurbeleving
- culturele vereniging
- smeltkroes
- nationaal
- culturele uitwisseling
- respecteren
- eenheid
- Robin Ravales (pseudoniem: Dobru)

Hoe wij hier ook samenkwamen

In ons land wonen bevolkingsgroepen, die uit verschillende delen van de wereld afkomstig zijn. In leerjaar 7 is verteld hoe en waarom onze voorouders in Suriname gekomen zijn. De meeste groepen werden naar ons land gebracht om in de landbouw te werken.

Met hun komst brachten ze ook allerlei gewoonten en gebruiken mee, zoals hun taal, kleding, godsdienst, muziek, eetgewoonten en de manier waarop ze ziekten behandelen. De gewoonten en gebruiken van een groep of een volk vormen samen hun **cultuur**.

2 Met de mensen kwam ook hun cultuur naar ons land (immigratie van culturen voor 1900)

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 2

- Noem drie bevolkingsgroepen die naar ons land gebracht zijn.
- Wat wordt met cultuur bedoeld?
- Bedenk drie culturele gebruiken die naar ons land gebracht zijn.

Door de komst van zoveel groepen mensen die allemaal hun eigen cultuur meebrachten zijn er in ons land verschillende culturen. We kunnen zeggen dat ons land een **multiculturele samenleving** is. Het is onmogelijk om van al deze groepen en al deze culturen alle gebruiken en gewoonten op te noemen. Daarom noemen we alleen een paar voorbeelden. Zelf kan je er vast nog wel meer bedenken.

De Inheemsen waren de eerste bewoners van ons land. Als je aan deze bevolkingsgroep denkt, dan denk je bijvoorbeeld aan het planten en verwerken van cassave. Denk ook aan het spinnen en weven van katoen, het pottenbakken van aardewerk zoals kruiken en potten van klei en het barbecotten van vlees en vis.

3 Inheemse vrouwen bezig met het spinnen van katoen

4 Een oude Christelijke kerk

De Europeanen die naar ons land kwamen om plantages aan te leggen brachten ook hun gewoonten en gebruiken mee. Sommige heel oude huizen en gebouwen die je in ons land tegenkomt, werden door hen gebouwd. Ze brachten ook de Christelijke godsdienst en onderwijs mee. En de Nederlanders brachten de Nederlandse taal, die in ons land de officiële taal is.

De Afrikaanse slaafgemaakten die naar ons land werden gebracht, namen ook hun eigen cultuur mee. Hoewel zij vaak geen spullen mee konden nemen op hun reis naar ons land, brachten zij wel hun kennis mee. De muziek en de godsdienst van hun voorouders, de verhalen van Anansi en hun eigen taal. Uit de verschillende Afrikaanse en Europese talen die er in ons land gesproken werden ontstond het Sranan. Met deze taal konden de mensen in ons land met elkaar praten en ook verstaan.

5

Afrikaanse cultuurelementen

Aziatische cultuurelementen

Ook de verschillende groepen contractarbeiders die uit landen in Azië naar ons land werden gebracht namen hun gewoonten en gebruiken mee, waaronder hun godsdiensten zoals het Hindoeïsme en de Islam. Maar ook hun eigen taal, muziek, dans, kleding, eetgewoonten en gerechten kwamen mee. Ook de kennis om rijst in zwampgebieden te planten werd meegebracht uit Azië. En denk bijvoorbeeld ook aan het vuurwerk, het eten en de drakendans van de Chinezen.

De gebouwen, gebruiken en gewoonten van alle bevolkingsgroepen vormen samen het **cultureel erfgoed** van ons land.

Je vindt het misschien heel normaal, dat zoveel verschillende mensen en culturen vreedzaam met elkaar samenleven, maar in veel landen is dat anders. Soms ontstaat er tussen groepen mensen met verschillende culturen ook ruzie of oorlog. Onze samenleving is daarom best wel bijzonder en we mogen daar trots op zijn en ook een voorbeeld zijn voor andere landen.

OM TE ONTHOUDEN

- Verschillende bevolkingsgroepen die naar ons land werden gebracht, namen hun cultuur mee.
- Cultuur wordt gevormd door de gewoonten en gebruiken van een groep.
- Ons land heeft een multiculturele samenleving. Er wonen veel verschillende bevolkingsgroepen en culturen samen.
- Voorbeelden van cultuur zijn taal, godsdienst, kleding, muziek, gebouwen en verhalen.
- De gebouwen, gebruiken en gewoonten van alle bevolkingsgroepen in ons land vormen ons cultureel erfgoed.

VRAGEN

1. Schrijf het woord *cultuur* in je schrift.
 - a. Schrijf daarbij vier woorden die volgens jou bij cultuur horen.
 - b. Vertel wat de cultuur van een groep wordt genoemd. Gebruik daarbij de vier woorden die je bij a geschreven hebt.
2. Ons land is een multiculturele samenleving. Wat wordt daarmee bedoeld?
3. Kies het juiste antwoord. In ons land wonen verschillende culturen. Dit komt omdat:
 - a. er veel toeristen naar ons land komen.
 - b. ons land een kolonie was van Nederland.
 - c. onze voorouders uit verschillende delen van de wereld komen.
 - d. veel mensen zich vrij in ons land vestigen.
4. De Inheemsen zijn de oorspronkelijke bewoners van ons land. Daarna kwamen er nog andere bevolkingsgroepen naar ons land.
Uit welke werelddelen en in welke volgorde kwamen deze groepen?
 - a. Afrika – Azië – Zuid-Amerika
 - b. Afrika – Europa – Azië
 - c. Europa – Afrika – Azië
 - d. Europa – Afrika – Zuid-Amerika
5. De contractarbeiders die uit Azië naar ons land werden gebracht namen ook hun eigen gebruiken en gewoonten mee.
 - a. Schrijf bij de volgende punten een voorbeeld op:
 - Godsdienst:
 - Taal:
 - Eten (gerecht):
 - Klederdracht:
 - Dans:
 - b. Schrijf ook op bij welke groep het voorbeeld hoort.
6.
 - a. Uit welke verschillende talen is het Sranan ontstaan?
 - b. Waarom was het Sranan belangrijk voor de slaafgemaakten?
7. Welke bewering is juist?
 - I. De verhalen van Anansi werden al voor de komst van Afrikaanse slaafgemaakten in ons land verteld.
 - II. Tegenwoordig kennen de meeste bevolkingsgroepen in ons land de verhalen van Anansi.
 - a. Alleen bewering I is juist.
 - b. Alleen bewering II is juist.
 - c. Bewering I en II zijn juist.
 - d. Bewering I en II zijn onjuist.
8. Bekijk de afbeelding 7.

Chinese drakendans

 - a. Is dit ook een voorbeeld van cultuur?
 - b. Uit welk werelddeel komt dit oorspronkelijk?
9. Waardoor wordt het cultureel erfgoed van ons land gevormd?
10. Kies het juiste antwoord. Ons land kan een voorbeeld zijn voor andere landen, omdat...
 - a. in ons land veel verschillende culturen zijn.
 - b. in ons land veel verschillende talen gesproken worden.
 - c. in ons land de mensen van verschillende culturen vriendelijk en in vrede met elkaar leven.
 - d. in ons land verschillende bevolkingsgroepen wonen.

Het beleven van cultuur

In de tijd dat ons land nog een kolonie was, waren de mensen niet altijd vrij om volgens hun eigen cultuur te leven. De Europeanen vonden dat zij in ons land de baas waren. Zij vonden de Europese cultuur beter en belangrijker dan de culturen van de andere groepen in ons land. De Inheemse, Afrikaanse en Aziatische culturen waren in de ogen van de Europeanen **minderwaardig**.

De Nederlanders wilden hun cultuur opleggen aan ons volk, onder andere op school, zoals in het vorige thema te lezen is. De kinderen die naar school gingen, leerden daar de Nederlandse cultuur. Ook via de radio en de kranten, en met hulp van wetten en regels werden de eigen culturen **onderdrukt**.

Zo werd bijvoorbeeld de Winti godsdienst van de vrijverklaarden in 1874 bij wet verboden. En Marrons mochten vroeger de stad niet in als ze gekleed waren in een panji. Op **Poelephantje** moesten de Marrons hun panji afdoen en andere kleding aantrekken.

8

Poelephantje

Een verbod op het beoefenen van de eigen cultuur is natuurlijk niet goed. Hoe zou jij het vinden als het verboden was om de eigen taal te spreken en om te dansen of de eigen liedjes te zingen?

Gelukkig zien we dat in de 20e eeuw in ons land mensen toch durven om over hun eigen cultuur te schrijven of te zingen. En dat echt niet alleen in de Nederlandse taal, die ze verplicht op school moesten leren.

9

Johanna Schouten - Elsenhout

Als voorbeeld kan **Johanna Schouten - Elsenhout** genoemd worden. Zij is geboren in 1910 en is een van de eerste Surinaamse vrouwen geweest, die in het Sranan gedichten schreef. In haar gedichten maakt zij veel gebruik van odo's. Volgens haar is taal een belangrijk deel van de cultuur van mensen. En de odo's zijn een deel van haar cultuur, die ze van haar moeder leerde. Haar eerste gedichtenbundel verscheen in 1963, met als titel *Tide Ete* (Vandaag nog).

10

Borstbeeld van Johanna Schouten - Elsenhout bij het CCS in Paramaribo

Voor het gebouw van CCS (Cultureel Centrum Suriname) aan de Henck Arronstraat in Paramaribo is een borstbeeld van Johanna Schouten - Elsenhout geplaatst.

Cultuur beleven en uitdragen doen we allemaal. Iedereen doet het op zijn of haar eigen manier. Of je nu liedjes zingt of muziek maakt, lekker eten kookt of gedichten schrijft. Gelukkig kan en mag het tegenwoordig. Mensen hebben recht op het beleven van hun eigen cultuur, taal en godsdienst.

Cultuur van de ene groep is niet belangrijker of beter dan die van de andere. Niemand mag zijn of haar cultuur aan een ander opleggen. Gelukkig is het ook in ons land tegenwoordig zo dat de mensen en ook de kinderen het recht en de **vrijheid** hebben om hun eigen cultuur te beleven.

In veel buurten zijn in de 20e eeuw ook **culturele verenigingen** of gebouwen opgericht. Hier is informatie te vinden over cultuur en er worden ook activiteiten gehouden.

OM TE ONTHOUDEN

- Vroeger waren mensen in ons land niet altijd vrij om hun eigen cultuur te beleven.
- De Europeanen beschouwden andere culturen als minderwaardig.
- Het beleven van de eigen cultuur werd vroeger door wetten en regels onderdrukt.
- Johanna Schouten-Elsenhout is een voorbeeld dat mensen toch durfden om hun eigen cultuur te beleven.
- Tegenwoordig hebben de mensen in ons land het recht en de vrijheid om hun eigen cultuur te beleven.
- Culturele verenigingen geven informatie over cultuur en houden activiteiten.

VRAGEN

1. Welk antwoord is niet juist?
Vroeger waren niet alle mensen in ons land vrij om hun eigen cultuur te beleven, omdat ...
 - a. Andere culturen in de ogen van Europeanen minderwaardig waren.
 - b. De culturen door wetten en regels werden onderdrukt.
 - c. De Europeanen alleen hun eigen cultuur belangrijk vonden.
 - d. De mensen allemaal volgens de Europese cultuur wilden leven.
2. Leg met eigen woorden uit wat met minderwaardig wordt bedoeld.
3. Noem twee manieren hoe de Europeanen hun cultuur wilden opleggen aan ons volk.
4. Noem twee voorbeelden van hoe de eigen cultuur in de koloniale tijd werd onderdrukt.
5. De plaats in Paramaribo, waar mensen vroeger vanuit het binnenland aankwamen wordt Poelepantje genoemd.
 - a. Wat moesten de mensen uit het binnenland op deze plaats doen?
 - b. Zeg in het Sranan: "Doe je panji af".
 - c. Herken je de plaatsnaam *Poelepantje* in het antwoord op vraag b?
6.
 - a. Heeft het verbod van de Europeanen op het beoefenen van de eigen cultuur gewerkt?
 - b. Leg uit waarom je dat zegt.
7. Welke bewering over Johanna Schouten-Elsenhout is niet waar?
 - a. Haar eerste gedichtenbundel had als titel *Tide Ete*.
 - b. Haar gedichten werden geschreven in het Nederlands.
 - c. Zij vond taal een belangrijk onderdeel van cultuur.
 - d. Zij was een van de eerste Surinaamse dichters.
8. Mensen hebben het recht om hun eigen cultuur te beleven. Hoe moet je je gedragen tegenover mensen met een andere cultuur?
9. Wat doet een culturele vereniging?
10. Is er in de buurt waar je woont een culturele vereniging?
Zo ja, ben je er wel eens geweest en waarom?

Ons land, een smeltkroes van culturen

Cultuur is niet iets dat steeds hetzelfde hoeft te blijven. In de loop van de tijd kan het veranderen. Doordat omstandigheden veranderen of als we zaken overnemen van andere culturen. Alle mensen met verschillende culturen, die samen in één land wonen, gaan gebruiken en gewoonten van elkaar overnemen. Hun cultuur verandert daardoor een beetje. Suriname is daar een mooi voorbeeld van. Ons land is een grote **smeltkroes** van culturen.

11

Smeltkroes van culturen

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 12

- Wat wordt bedoeld met een smeltkroes?
- Waarom is ons land daar een mooi voorbeeld van?

Een voorbeeld van deze smeltkroes zie je op sommige nationale vrije dagen in ons land. Wij kennen veel vrije dagen die te maken hebben met culturen in ons land. Deze dagen worden niet alleen gevierd door de eigen culturele groep. Ze worden ook **nationaal** gevierd. Je komt dan ook muziek, lekker eten en culturele kleding van andere culturele groepen tegen.

12

Viering van een nationale vrije dag door verschillende culturen

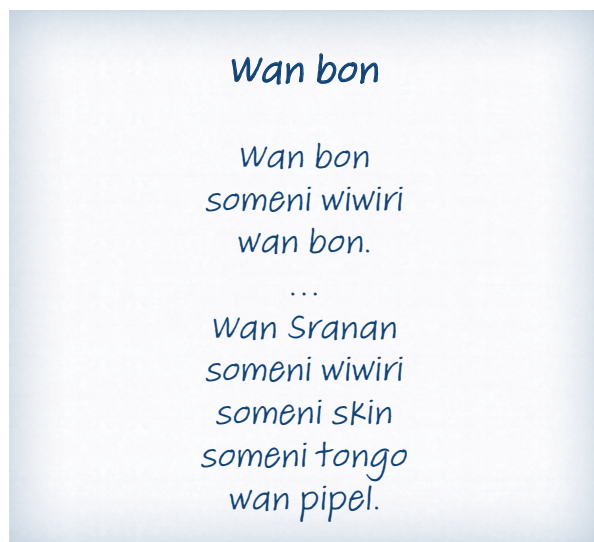
13

Kinderen van verschillende bevolkingsgroepen en culturen samen op school

De culturen in ons land leren van elkaar en nemen ook zaken van elkaar over. Dit noemt men **culturele uitwisseling**. Niet alleen het eten nemen we van elkaar over, maar ook bij muziek, liedjes en dans merk je dit. Ook leren we elkaars taal spreken. Sommige woorden worden zelfs door iedereen gebruikt. Kinderen van verschillende culturen zitten vaak samen op school en daar leren ze ook van elkaar.

Door interesse te hebben voor de cultuur van iemand anders leer je die andere ook beter begrijpen. Het is ook goed om elkaars cultuur te leren kennen en te **respecteren**. Het tegenovergestelde daarvan is dat groepen op elkaar neerkijken. Dat is niet goed voor de **eenheid** van ons land. Juist door van elkaar te leren kunnen we samen nieuwe ideeën ontwikkelen. Zo kan ons land vooruit gaan.

Muziek is een manier om over cultuur te vertellen en het te leren waarderen. Liedjes en gedichten worden ook vaker gebruikt om over de eenheid van ons land te schrijven. Een bekend gedicht is dat van de dichter/schrijver **Robin Ravales** (bekend als **Dobru**). Hij schreef in 1973 het gedicht Wan bon waarvan je hier enkele regels kan lezen. Met dit gedicht wilde hij het samenkomen van zoveel verschillende culturen benadrukken.

Robin Ravales

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 14

Als dichter gebruikte Robin Ravales een pseudoniem.

- Zoek in een woordenboek op wat een pseudoniem is.
- Wat is het pseudoniem van Robin Ravales?
- Enkele kinderen mogen samen in de klas het gedicht Wan bon voordragen.

OM TE ONTHOUDEN

- Cultuur verandert, het blijft niet altijd hetzelfde.
- Ons land is een smeltkoes van culturen. Er wonen mensen met verschillende culturen, die sommige zaken van elkaar overnemen.
- De verschillende culturele vrije dagen in ons land worden nationaal gevierd.
- Bij culturele uitwisseling leren mensen van verschillende culturen van elkaar.
- Het is goed om elkaars cultuur te leren kennen en te respecteren.
- Robin Ravales, bekend onder zijn pseudoniem Dobru, schreef het gedicht Wan bon.

VRAGEN

1. Cultuur kan veranderen.
Bedenk een reden waarom mensen soms hun gewoonten veranderen.
2. Zoek het woord *smeltkroes* op in een woordenboek of op het internet.
Schrijf met eigen woorden op wat wordt bedoeld met *een smeltkroes van culturen*.
3. Hieronder staan twee rijtjes. Neem ze over in je schrift.
In het eerste rijtje staan drie nationale vrije dagen. In het tweede rijtje worden vier culturen in ons land genoemd.
Trek een lijn tussen de nationale vrije dag en de cultuur die daarbij hoort.

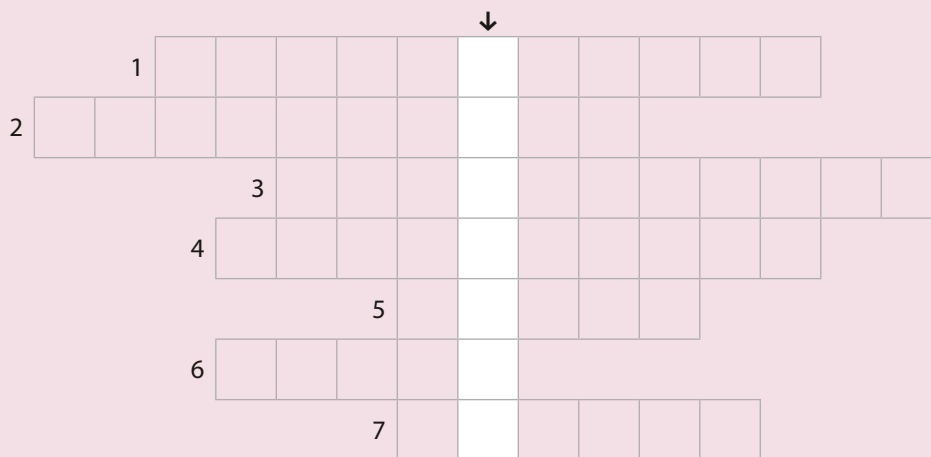
Nationale vrije dag		cultuur
Chinees nieuwjaar	•	• Chinese cultuur
Holi Phagwa	•	• Europese cultuur
Kerstfeest	•	• Hindostaanse cultuur
		• Inheemse cultuur

4. De nationale vrije dagen die bij vraag 3 zijn genoemd worden ook door andere culturele groepen gevierd.
 - a. Wat vind jij daarvan?
 - b. Leg ook uit waarom je dat vindt.
5. Hier zie je verschillende gerechten.
 - a. Wat zijn de namen van deze gerechten?
 - b. Uit welke cultuur komen deze gerechten oorspronkelijk?

6. Wat wordt bedoeld met *culturele uitwisseling*?
7. Op welke manier zorgen radio, televisie en internet ervoor dat culturen veranderen?
8. Jullie komen al heel jong in contact met zaken uit andere culturen, bijvoorbeeld op school. Soms neem je ook iets van een andere cultuur over.
Geef een voorbeeld van wat er van elkaar wordt overgenomen.
9. Waarom is het belangrijk om elkaars cultuur te respecteren?
10. Welke bewering over Dobru is niet waar?
 - a. Dobru is een bekende Surinaamse dichter/schrijver.
 - b. Dobru is een pseudoniem van Robin Ravales.
 - c. Dobru schreef het gedicht Wan bon.
 - d. Dobru werd geboren in 1973.

1. In Les 1 zijn op de afbeeldingen 3 tot en met 7 voorbeelden te zien van culturen uit ons land. In groepjes kiezen jullie een van de culturen uit en schrijven of tekenen jullie voorbeelden van die cultuur. Dit kunnen voorbeelden zijn die op afbeeldingen in deze les te zien zijn. Daarnaast bedenken jullie zelf ook voorbeelden. De verschillende groepen presenteren hun werk aan de klas.
2. In je schrift maak je een tekening of schrijf een gedicht over het beleven van cultuur. Doe het op je eigen manier. Kies uit wat voor jou te maken heeft met cultuur. Vertel er ook bij waarom je daarvoor gekozen hebt. Enkele leerlingen kunnen hun werk aan de klas presenteren.
3. In groepjes kiezen jullie een nationale vrije dag in ons land, die te maken heeft met een van onze culturen. Geef antwoord op de volgende vragen:
 - a. Bij welke cultuur hoort deze nationale vrije dag?
 - b. Wat wordt er gevierd of herdacht?
 - c. Op of rond welke datum is deze dag?
 - d. In de groep schrijven jullie ook op wat jullie zelf op deze dag gedaan hebben.
4. Puzzel. Vul horizontaal in:
 1. Je moet niet neerkijken op andere culturen, maar je moet ze
 2. In het verleden werd de eigen cultuur van ons volk
 3. Op deze plaats wisselden de Marrons hun panji voor andere kleding.
 4. Welk woord kun je gebruiken voor het vermengen van verschillende culturen?
 5. In ons land wonen veel verschillende culturen samen. We noemen dat een culturele samenleving.
 6. Wie schreef het gedicht Wan bon?
 7. In welke taal schreef Johanna Schouten-Elsenhout haar gedichten?

gebruiken en gewoonten
van een groep mensen.

Ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog

INLEIDING

Vliegtuigen en bommen. Duikboten en luchtalarm. Een oorlog is geen fijne tijd. Soldaten van verschillende landen vechten tegen elkaar en het dagelijkse leven is anders. Dit thema gaat over de Tweede **Wereldoorlog** en hoe het tijdens deze oorlog in ons land was. In de eerste les wordt verteld dat ook ons land bij de oorlog betrokken raakte. In les 2 leer je welke maatregelen werden getroffen voor de veiligheid van ons land. De bauxiet die in ons land werd ontgonnen was heel belangrijk voor de bouw van gevechtsvliegtuigen. Hierover wordt in de laatste les meer verteld.

Amerikaanse gevechtsvliegtuigen

KERNBEGRIPPEN

- wereldoorlog
- bezet
- gouverneur Kielstra
- staat van beleg
- interneren
- gevangenenkamp
- Goslar
- landverraders
- verduistering
- schuilkelders
- luchtalarm
- TRIS
- Schutterij
- dienstplicht
- vrijwilligerskorps
- oorlogsmonument
- Spitfire-fonds
- schaarste
- bauxietindustrie
- Amerikaanse troepen
- vliegveld Zanderij
- militaire basis

Oorlog met Duitsland

Als groepen binnen een land of als twee of meer landen tegen elkaar vechten, dan spreken we van een oorlog. Als bij een gevecht veel landen (in verschillende werelddelen) betrokken zijn, dan spreekt men van een **wereldoorlog**. Zulke grote oorlogen komen gelukkig niet vaak voor. Toch zijn er in de 20e eeuw twee wereldoorlogen geweest. We noemen ze de Eerste Wereldoorlog en de Tweede Wereldoorlog.

De Tweede Wereldoorlog begon in Europa in 1939. De oorlog eindigde in 1945. Tijdens deze oorlog vochten verschillende Europese landen tegen elkaar. Andere landen raakten ook bij deze oorlog betrokken. De landen kunnen worden verdeeld in twee groepen. Aan de ene kant waren er Duitsland, Italië en Japan. De andere groep bestond uit Engeland, Frankrijk, Noord-Amerika, Rusland en China. Beide groepen kregen steun van andere landen.

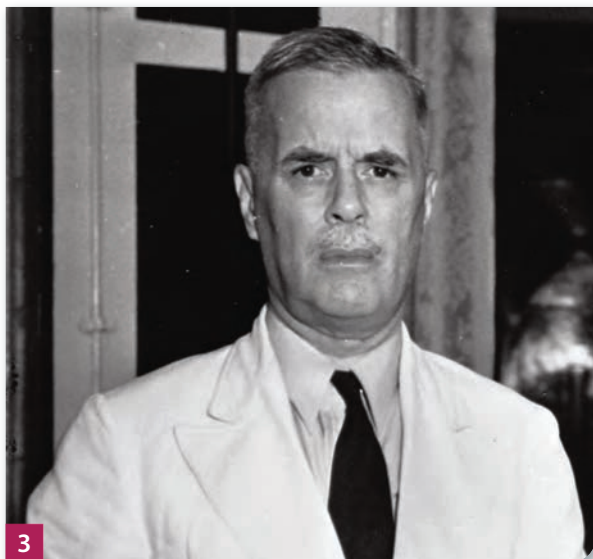

2

Militairen in een strijd

Nederland werd tijdens de Tweede Wereldoorlog **bezet** door Duitsland. En omdat ons land in die tijd nog een kolonie was van Nederland, was Suriname toen ook in oorlog met Duitsland.

Tijdens de oorlogsjaren was het bestuur van ons land in handen van **gouverneur Kielstra**. Toen Nederland in mei 1940 werd bezet door de Duitsers, werd in ons land de **staat van beleg** afgekondigd. Hierbij kreeg de gouverneur alle macht. Hij kon in zijn eentje besluiten nemen, zonder dat hij daarvoor toestemming nodig had van anderen.

3

Gouverneur Kielstra

Eén van de beslissingen die gouverneur Kielstra toen nam, was dat Duitsers die in ons land woonden, opgepakt werden en **geïnterneerd** in een **gevangenenkamp** aan de Copieweg. De meeste Duitsers woonden al langer in ons land en hadden gewone beroepen als onderwijzer of koopman. Plotseling waren ze vijanden.

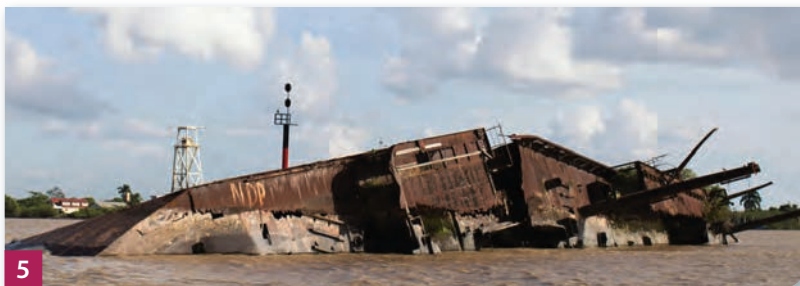
4

Kamp aan de Copieweg

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 4

- Welke mensen werden in dit kamp gevangen gezet?
- Waarom werden zij gevangen gezet?
- Wat vind je daarvan?

In de haven van Paramaribo lag ook een Duits schip, de **Goslar**. In september 1939 was dit vrachtschip de Surinamerivier opgevaren, uit vrees voor een aanval op zee. De Duitse bemanning bleef in Suriname. Ook zij werden in mei 1940 opgepakt en opgesloten. De gouverneur gaf opdracht om het schip in beslag te nemen, maar de stuurman van het schip had de avond daarvoor een luik opengezet. Water stroomde het schip binnen en het maakte slagzij; het kantelde. Tot de dag van vandaag ligt het wrak nog in de Surinamerivier. Een deel ervan steekt nog steeds boven het water uit.

5

Het wrak van de Goslar in de Surinamerivier

In 1942 kwamen in ons land 146 mannen aan uit de Nederlandse kolonie Oost-Indië. Zij waren daar als **landverraders** in de gevangenis gezet. Oost-Indië werd in 1942 door Japan bezet en Nederland besloot deze gevangenen naar Suriname over te brengen. De gouverneur ontving geen papieren die konden bewijzen dat deze mannen echt landverraders waren. Maar hij kon ze ook niet zomaar vrij laten. Daarom werd in Jodensavanne een kamp ingericht waar deze mannen werden opgesloten en verplicht waren te werken. Rondom het kamp waren drie rijen prikkeldraad en op elke hoek stond een wachttoren. Pas in juli 1946 werden de overgebleven mannen vrijgelaten en vertrokken ze met een schip naar Nederland.

OM TE ONTHOUDEN

- Bij een wereldoorlog zijn veel landen in verschillende werelddelen betrokken.
- Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Nederland bezet door Duitsland. Als Nederlandse kolonie was ons land toen ook in oorlog met Duitsland.
- Gouverneur Kielstra kondigde in 1940 de staat van beleg af in Suriname.
- De Duitsers in ons land werden in een gevangenenkamp opgesloten.
- Het Duitse schip, de Goslar, werd door de stuurman tot zinken gebracht in de Surinamerivier. Het wrak ligt daar nu nog.
- In Jodensavanne werden 146 mannen opgesloten. Het waren gevangenen uit de Nederlandse kolonie Oost-Indië. Ze werden verdacht van landverraad en werden heel slecht behandeld.

VRAGEN

1. Wanneer spreken we van een wereldoorlog?
2. De landen die tijdens de Tweede Wereldoorlog tegen elkaar vochten kunnen verdeeld worden in twee groepen.
 - a. Maak in je schrift twee rijtjes en schrijf in elk rijtje drie van die landen op.
 - b. Schrijf ook Suriname erbij in het juiste rijtje.
3. Waarom was ons land bij de Tweede Wereldoorlog betrokken?
4. Gouverneur Kielstra kondigde de staat van beleg af. Wat hield deze maatregel in?
5. Waarom liet gouverneur Kielstra Duitsers in ons land oppakken en opsluiten in een gevangenis?
6. Welke bewering is juist?
 - I. De meeste Duitsers in ons land hadden gewone beroepen zoals onderwijzer of koopman.
 - II. De Duitsers in ons land werden opgepakt omdat Nederland was bezet door Duitsland en Suriname daardoor ook in oorlog geraakte met Duitsland.
 - A. Alleen bewering I is juist.
 - B. Alleen bewering II is juist.
 - C. Bewering I en II zijn juist.
 - D. Bewering I en II zijn onjuist.
7. Bekijk de foto hierna.

6

Scheepswrak

 - a. Uit welk land kwam dit schip?
 - b. Hoe heet dit schip?
 - c. In welke rivier ligt het wrak?
8. Vertel hoe het schip op de foto bij vraag 7 tot zinken is gebracht.
9. Leg uit waarom Nederland in 1942 gevangenen van Oost-Indië naar ons land liet overbrengen.
10. Zoek het woord *landverrader* op in je woordenboek of op het internet. Vertel met eigen woorden wie een landverrader wordt genoemd.

De veiligheid in ons land

Gouverneur Kielstra sloot de mogelijkheid niet uit dat ons land kon worden aangevallen door de Duitsers. Met vliegtuigen konden zij bijvoorbeeld bommen laten vallen. De gouverneur gaf opdracht tot **verduistering**, dat wil zeggen dat er vanaf zeven uur 's avonds tot zeven uur 's morgens nergens licht mocht branden. Voor de ramen moesten donkere gordijnen hangen. Mensen die nog op straat waren mochten geen lamp aandoen. Alleen de maan gaf licht.

7

Mededeling over de verduistering en het luchtalarm

Er werden ook **schuilkelders** aangelegd, die werden gebruikt als schuilplaats bij een luchtaanval. Er werden oefeningen gehouden met een **luchtalarm**, waarbij er een sirene afging en mensen zo snel als ze konden naar de schuilkelders moesten gaan.

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 7

- Wat wordt bedoeld met verduistering?
- Wat wordt bedoeld met luchtalarm?
- Waarom werden er alarm-oefeningen gehouden?

8

Manschappen van de Surinaamse Schutterij

In ons land waren er Nederlandse soldaten van het koloniale leger. Ze werden ook wel de Troepenmacht in Suriname (**TRIS**) genoemd. In 1939 werd als aanvulling van het koloniale leger de **Schutterij** opgericht. In het begin konden Surinaamse mannen en vrouwen zich vrijwillig opgeven om deel te nemen aan de Schutterij. Maar in 1942 werd ook in ons land de **dienstplicht** ingevoerd. Mannen van 18 tot 43 jaar werden opgeroepen voor de Schutterij. Niet iedereen reageerde op de oproep en ongeveer 30 procent van de mensen werd afgekeurd. Toch steeg het aantal soldaten in de Schutterij tot vijfduizend.

Er was ook nog altijd een **vrijwilligerskorps** binnen de Schutterij. Zo was er het Korps Stads- en Landwachten en het Vrouwen Vrijwilligerskorps. De vrouwen hadden meer ondersteunende taken, maar ook zij kregen schietles en militaire training. Tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben ook ongeveer 450 Surinaamse vrijwilligers actief deelgenomen aan de strijd. Ter herdenking aan de deelname van Suriname aan de Tweede Wereldoorlog is aan de Waterkant in Paramaribo een **oorlogsmonument** geplaatst. Elk jaar wordt bij dit monument een krans gelegd.

Het oorlogsmonument aan de Waterkant

Ons land heeft Nederland ook op andere manieren gesteund tijdens de oorlog. Er werd bijvoorbeeld geld ingezameld om een gevechtsvliegtuig te kopen. Dit staat bekend als het **Spitfire-fonds**. Aan schoolkinderen werd gevraagd om iedere maandag een cent mee te brengen naar school. Er werd zelfs een liedje bij gezongen

*“Kinderen vergeet je maandagcentje niet
Kinderen vergeet het maar niet
wat er gebeurt of wat er geschiedt
Kinderen vergeet je maandagcentje niet.”*

Het fonds bracht in 1941 een bedrag van 38.000 gulden bijeen voor de aankoop van een Spitfire gevechtsvliegtuig. Voor die tijd was dat veel geld. Het gekochte vliegtuig kreeg als naam “Suriname”.

OM TE ONTHOUDEN

- Er werden maatregelen genomen tegen een mogelijke luchtaanval door de Duitsers. 's Avonds mochten er geen lichten branden en er waren schuilkelders en luchtalarmoefeningen.
- In ons land was de TRIS, de Nederlandse Troepenmacht in Suriname. In 1939 werd ook de Surinaamse Schutterij opgericht.
- In 1942 werd in ons land de dienstplicht ingevoerd. Mannen van 18 tot 43 jaar werden opgeroepen voor de Schutterij.
- Er was ook een vrijwilligerskorps. Hierin namen zowel mannen als vrouwen deel.
- In Paramaribo, aan de Waterkant staat een oorlogsmonument ter herdenking aan de deelname van Suriname aan de Tweede Wereldoorlog.
- Ons land zamelde ook geld in voor het Spitfire-fonds om een gevechtsvliegtuig voor Nederland te kopen.

VRAGEN

- Gouverneur Kielstra sloot de mogelijkheid van een luchtaanval op ons land niet uit. Daarom werden maatregelen getroffen. Welke hoort er niet bij?
 - Aanleggen van schuilkelders
 - Inleveren van lampen
 - Oefeningen met luchtalarm
 - Opdracht tot verduisteren
- Leg uit wat de maatregel tot verduistering inhield. Leg ook uit waarom die maatregel er was.
- Wie beschermt het land en de burgers tijdens een oorlog?
 - Moet een land beschermd worden? Vertel ook waarom je dat zegt.
- Welke bewering is juist?
 - In 1939 werd in ons land de Schutterij opgericht.
 - Surinaamse mannen en vrouwen waren verplicht om in dienst te treden van de Schutterij.
 - Alleen bewering I is juist.
 - Alleen bewering II is juist.
 - Bewering I en II zijn juist.
 - Bewering I en II zijn onjuist.
- Zijn de volgende beweringen waar of niet waar? Leg ook uit waarom je dat zegt.
 - Bij dienstplicht zijn mensen verplicht om in het leger te dienen.
 - Vrijwillig in het leger dienstnemen is het tegenovergestelde van dienstplicht.
 - Vrouwen hadden geen dienstplicht. Zij mochten niet in het leger dienen.

- Bekijk afbeelding 9 nog eens.
 - Welk monument is te zien?
 - Waaraan herinnert dit monument ons?
 - Waar staat dit monument?
- Leg uit waarvoor het Spitfire-fonds was?
- Waarvoor worden gevechtsvliegtuigen tijdens een oorlog gebruikt?
- Neem de volgende jaartallen over in je schrift. Wat gebeurde er in ons land in die jaren tijdens de Tweede Wereldoorlog? Kies uit het tweede rijtje en schrijf het achter het juiste jaartal.

1939	•	• bouw oorlogsmonument
1941	•	• invoering dienstplicht
1942	•	• inzameling Spitfire-fonds
		• oprichting Schutterij

- Kies het juiste antwoord.
De Tweede Wereldoorlog vond plaats in de ...
 - eerste helft van de 19e eeuw.
 - tweede helft van de 19e eeuw.
 - eerste helft van de 20e eeuw.
 - tweede helft van de 20e eeuw.

De bauxietindustrie in ons land

Als gevolg van de oorlog kon ons land geen producten importeren uit Europa. Er ontstond een **schaarste** aan sommige producten en de prijzen gingen omhoog. Vooral in Paramaribo merkte de bevolking dat. Zij konden de duur geworden spullen niet meer kopen. Ook moesten zij vaak in lange rijen wachten.

Toch had de schaarste ook een positieve kant. De eigen productie in het land nam toe. De kleinlandbouwers konden hun producten op de markt brengen. Kleine bedrijfjes als schoenmakers, kleermakers en limonadefabriekjes werden opgericht.

OPDRACHT

- Waarom stonden de mensen in rijen voor de winkels?
- Welke goederen waren schaars denk je?

Tijdens de Tweede Wereldoorlog groeide ook de **bauxietindustrie** in ons land. Bauxiet werd een belangrijk exportproduct van Suriname. Van bauxiet wordt aluminium gemaakt. En aluminium wordt onder meer gebruikt voor de bouw van vliegtuigen. De meeste Amerikaanse oorlogsvliegtuigen werden tijdens de Tweede Wereldoorlog gemaakt van Surinaamse bauxiet. Omdat onze bauxiet zo belangrijk was voor de Amerikanen, werd in Paramaribo, Onverdacht en Moengo dag en nacht gewerkt om bauxiet uit de grond te halen. Met de verkoop van bauxiet verdiende ons land veel geld. Ook was er werk voor veel arbeiders.

Het ontginnen van bauxiet

Omdat er in ons land veel bauxiet was, dat belangrijk was voor de bouw van oorlogsvliegtuigen, was er ook een risico. Ons land zou aangevallen kunnen worden. Vooral ook, omdat de verdediging van ons land niet zo best was. De president van de Verenigde Staten van Amerika deed het voorstel aan Nederland om **Amerikaanse troepen** naar Suriname te sturen. Zij konden de verdediging van ons land op zich nemen. Nederland kon zelf niet genoeg soldaten sturen naar ons land. Zij konden het aanbod moeilijk weigeren.

Amerikaanse soldaten in ons land

De eerste Amerikaanse troepen kwamen in november 1941 aan op het **vliegveld Zanderij**. Zij hadden van de Nederlandse regering toestemming gekregen om op het vliegveld een **militaire basis** aan te leggen. Het vliegveld werd gebruikt voor tussenlandingen naar bijvoorbeeld Afrika. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Zanderij door de Amerikaanse soldaten uitgebreid met verharde start- en landingsbanen. Zij bouwden ook de weg van Onverwacht naar Zanderij. In 1947 vertrokken de laatste Amerikaanse soldaten uit ons land en werd het vliegveld officieel weer aan Suriname overgedragen.

Vliegveld Zanderij was tijdens de oorlog een militaire basis

OM TE ONTHOUDEN

- Tijdens de Tweede Wereldoorlog was er in ons land een schaarste aan sommige producten en de eigen productie groeide.
- Bauxiet werd een belangrijk exportproduct, waardoor de bauxietindustrie in ons land groeide.
- Van bauxiet wordt aluminium gemaakt. Aluminium wordt onder andere gebruikt bij de bouw van vliegtuigen.
- Amerikaanse soldaten kwamen naar ons land om de bauxietmijnen en ons land te beschermen.
- Vliegveld Zanderij werd een militaire basis en het vliegveld werd uitgebreid.

VRAGEN

1. Waarom was er in ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog schaarste aan sommige producten?
2. Noem twee gevolgen van de schaarste: een vervelend gevolg en een positief gevolg.
3. Welk product wordt uit bauxiet gemaakt en gebruikt voor de bouw van vliegtuigen?
4. Waarom nam de export van bauxiet toe tijdens de Tweede Wereldoorlog?
5. Welk antwoord is niet juist?
Er werd dag en nacht gewerkt om bauxiet uit de grond te halen, want ...
 - A. bauxiet leverde veel geld op voor ons land.
 - B. bauxiet was belangrijk voor de bouw van gevechtsvliegtuigen.
 - C. er waren in die tijd nog geen graafmachines om bauxiet te graven.
 - D. er waren veel arbeiders om het werk te doen.
6. Op welke drie plaatsen werd in die periode bauxiet gewonnen in ons land?
7. Kies het juiste antwoord.
Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwamen Amerikaanse soldaten naar ons land, om ...
 - A. de bauxietmijnen te beschermen.
 - B. militaire posten te herstellen.
 - C. schuilkelders voor het volk te bouwen.
 - D. Surinaamse soldaten te trainen.
8. Leg uit wat wordt bedoeld met een militaire basis.
9. Vertel hoe de Amerikaanse soldaten het vliegveld Zanderij uitgebreid hebben en beter bereikbaar hebben gemaakt.
10. Reken uit hoeveel jaren de Amerikaanse soldaten in ons land zijn gebleven.

- ✕ 1. Hieronder zijn vijf antwoorden gegeven. In groepjes bedenken jullie bij deze antwoorden vijf vragen.
Daarna kunnen jullie de vragen met andere groepjes uitwisselen. Kijk of jullie het juiste antwoord bij de vraag kunnen vinden.
 1. wereldoorlog
 2. gouverneur Kielstra
 3. gevangenenkamp Copieweg
 4. het wrak van de Goslar
 5. Jodensavanne
- ✕ 2. Bespreek met elkaar of jullie vinden dat het wrak van de Goslar een oorlogsmonument is.
 - Vind je dat het als herdenking moet blijven liggen of dat het uit de rivier verwijderd zou moeten worden?Als het verwijderd moet worden, welk land moet dat volgens jou doen en waarom?
- ✕ 3. In groepjes schrijven jullie een kort opstel van 150 woorden over ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog. Informatie kan je aan je (groot)ouders of een ander familielid of volwassene vragen. Je kan ook informatie op het internet opzoeken.
Gebruik één of meer van de volgende woorden in het opstel:
 - Duitsers
 - gevangenenkamp
 - verduistering
 - luchtalarm
 - dienstplicht
 - schaarste
 - bauxiet
- ✕ 4. Klassikaal een tekstcollage maken.
In tweetallen schrijven jullie een uitspraak (uit de lessen), over de Tweede Wereldoorlog en ons land op een blaadje papier. Schrijf iets op dat je uit de lessen hebt onthouden, dat je interessant vond of voor jou belangrijk is. Deze uitspraken worden op een groot vel papier bij elkaar geplakt.

THEMA

5

Ontwikkeling van ons land na 1945

Bouwen aan een betere toekomst

INLEIDING

In dit thema kom je meer te weten over enkele plannen voor de ontwikkeling van ons land na 1945. In de eerste les wordt verteld waarom er ontwikkelingshulp kwam. Ook over enkele projecten tijdens het welvaartsfonds wordt geschreven. De tweede les gaat over de aanleg van de stuwdam in Brokopondo en de gevolgen daarvan voor de mensen en dieren die in dat gebied woonden. De laatste les behandelt de sociale ontwikkeling, die ook onderdeel was van de ontwikkelingsplannen.

Een school in aanbouw

KERNBEGRIPPEN

- ontwikkelingshulp
- Marshallplan
- Welvaartsfonds
- Planbureau
- Operation Grasshopper
- Ronald Kappel
- Plan Wageningen
- Stichting Machinale Landbouw
- Tienjarenplan
- Brokopondoplan
- waterkrachtcentrale
- stuwdam
- Professor dr. ir. van Blommestein
- transmigratie
- Operatie Gwamba
- ontwikkelingsplan
- sociale ontwikkeling
- urbanisatie
- woningbouwprojecten
- Bruynzeelwoningen
- oliepalmproject Victoria

Ontwikkelingshulp aan ons land

Na afloop van de Tweede Wereldoorlog moesten landen in Europa weer opgebouwd worden. Grote steden lagen in puin na bombardementen en het dagelijks leven moest weer opgepakt worden. Europa kreeg **ontwikkelingshulp** van de Verenigde Staten van Amerika. Deze hulp staat bekend als het **Marshallplan** en was bedoeld voor de wederopbouw van de economie en het herstel van de verwoesting in de door oorlog getroffen landen.

2

Verwoesting na een bombardement

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 2

- Wat zie je op de foto?
- Wanneer kan deze foto ongeveer gemaakt zijn?
- Waardoor zijn de gebouwen op de foto zo verwoest?

Ook in ons land vond de regering dat er iets gedaan moest worden om de armoede en de werkloosheid aan te pakken. Hoewel het tijdens de Tweede Wereldoorlog goed leek te gaan met ons land, als gevolg van de export van bauxiet, was dit slechts schijn. Er waren nog steeds veel mensen werkloos en arm. Ook waren veel producten schaars en duur. Daarom ontstond, in overleg met de Nederlandse regering, het voorstel voor ontwikkelingshulp. Het geld voor deze hulp kwam voor een deel ook uit het Marshallplan. En zo werd in 1947 het Surinaams **Welvaartsfonds** opgericht

Het Welvaartsfonds had als doel ons land tot ontwikkeling te brengen. Voor dit plan had de Nederlandse regering 40 miljoen Nederlandse gulden beschikbaar gesteld. Het was een plan van ongeveer vijf jaren en er waren verschillende projecten in opgenomen zoals de oprichting van de Volks Credit Bank (VCB) en het **Planbureau**. Dit bureau was belast met het ontwikkelen en uitvoeren van plannen.

3

De vliegveldjes die tijdens Operation Grasshopper werden aangelegd

Ook werd onderzoek gedaan naar de natuurlijke hulpbronnen, zoals de hoeveelheid bauxiet in de bodem en welke houtsoorten er in onze bossen voorkomen. Er werden luchtfoto's gemaakt om ons land in kaart te brengen.

In 1959 kwam hierop een vervolg met **Operation Grasshopper**. Binnen enkele jaren werden in ons binnenland zeven vliegveldjes of airstrips aangelegd.

Een van de piloten die betrokken was bij de luchtfoto's en het aanleggen van de vliegveldjes was **Ronald Kappel**. Bij het aanleggen van de vliegveldjes heeft hij als piloot veel vluchten uitgevoerd. Hij was een pionier binnen de Surinaamse luchtvaart. Dat wil zeggen dat hij één van de eerste piloten in ons land was. Het vliegveld Zorg en Hoop, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog een militaire basis was, werd uitgebreid. In 1953 werd een stuk grond aangekocht, waar een startbaan werd aangelegd. Van hieruit vindt het binnenlandse vliegverkeer van ons land tegenwoordig nog steeds plaats.

Ronald Kappel nam ook deel aan Operation Grasshopper en onder zijn leiding werd een airstrip aan de voet van de Tafelberg aangelegd. Helaas kwam Ronald Kappel om het leven, toen het vliegtuig waarin hij samen met piloot Vincent Fayks zat, neerstortte op 6 oktober 1959. De airstrip bij Tafelberg werd later naar Ronald Kappel vernoemd.

4
Piloot Ronald Kappel

Tijdens het welvaartsfonds werden verder in de districten Nickerie en Coronie de verwaarloosde polders hersteld. Ook kwamen er nieuwe bij. Zo werd het **Plan Wageningen** in het district Nickerie opgezet.

Hiervoor werd in 1949 de **Stichting Machinale Landbouw (SML)** opgericht. Het plan had als doel het machinaal verbouwen van rijst, voornamelijk door Nederlandse boeren. Binnen vijf jaar werd Wageningen ontwikkeld. Voor die tijd was het een van de modernste, gemechaniseerde rijstbedrijven in de wereld. Er was ook een proefpolder, waar proeven werden gedaan voor de verbetering van verschillende rijstsoorten. Tot 1975 was dit bedrijf in Nederlandse handen. Bij de onafhankelijkheid werd het overgedragen aan Suriname.

5
Een oude luchtfoto van Wageningen

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 5

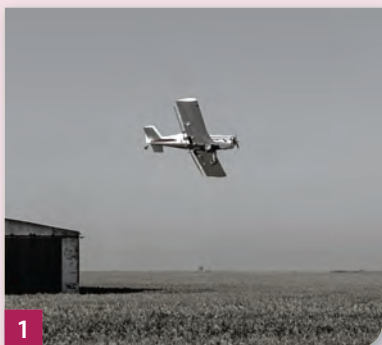
- Welke plaats zie je op deze foto?
- Vertel wat je op deze foto ziet.
- In welk district is deze foto genomen?

OM TE ONTHOUDEN

- Na de Tweede Wereldoorlog werden landen in Europa met ontwikkelingshulp uit het Marshallplan weer opgebouwd.
- In ons land kwamen ook plannen voor ontwikkeling. Het eerste plan was het Surinaamse Welvaartsfonds.
- Tijdens het Welvaartsfond werd het Planbureau opgericht, voor het bedenken en uitvoeren van plannen.
- Ronald Kappel was pionier binnen de Surinaamse luchtvaart. Hij kwam om het leven bij een vliegtuigongeluk tijdens Operation Grasshopper.
- Tijdens het Welvaartsfonds werd ook de Stichting Machinale Landbouw (SML) en het Plan Wageningen opgericht.

VRAGEN

1. Na de oorlog kregen landen in Europa ontwikkelingshulp.
 - a. Waarom kregen deze landen ontwikkelingshulp?
 - b. Welk land gaf deze ontwikkelingshulp?
2. Leg uit waarom ook ons land na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelingshulp kreeg.
3. Wat is in het algemeen het doel van ontwikkelingshulp?
4. Welke bewering is juist?
 - I. Ons land kreeg ontwikkelingshulp omdat het in de oorlog gebombardeerd was.
 - II. Ontwikkelingshulp was voor ons land niet nodig, want het ging goed met ons land.
 - a. Alleen bewering I is juist.
 - b. Alleen bewering II is juist.
 - c. Bewering I en II zijn juist.
 - d. Bewering I en II zijn onjuist.
5. Noem drie projecten uit het Welvaartsfonds op.
6. Ronald Kappel was een pionier van de Surinaamse luchtvaart.
 - a. Zoek het woord *pionier* op in een woordenboek of op het internet.
 - b. Vertel met eigen woorden wie een pionier genoemd wordt.
7. Wat is niet juist over Ronald Kappel?
 - A. Hij kwam om het leven bij een vliegtuigongeluk.
 - B. Hij was een piloot bij de Surinaamse luchtvaart.
 - C. Onder zijn leiding werden de airstrips in ons binnenland aangelegd.
 - D. Ronald Kappel nam deel aan Operation Grasshopper.
8. Vertel kort wat het Plan Wageningen inhield.
9.
 - a. Waarvoor staat de afkorting SML?
 - b. In welk jaar werd dit bedrijf overgedragen aan Suriname?
10. Bekijk de volgende foto's.
Leg uit of je kan spreken van machinale rijstbouw.

De stuwdam in de Surinamerivier

Na het Welvaartsfonds kwam in 1955 het **Tienjarenplan**. Dit plan werd uitgevoerd door het Planbureau. Voor de uitvoering van projecten die in het Tienjarenplan waren opgenomen, heeft Suriname een deel zelf betaald. Het andere deel werd door Nederland betaald.

Een belangrijk project tijdens het Tienjarenplan was het **Brokopondoplan**. De Surinaamse regering wilde een grote **waterkrachtcentrale** aanleggen in de Surinamerivier. Hiermee zou elektriciteit opgewekt kunnen worden. Het Amerikaanse bauxietbedrijf Alcoa was geïnteresseerd in dit plan. In 1958 werd een overeenkomst gesloten tussen Alcoa en de Surinaamse regering. Alcoa zou een **stuwdam** aanleggen en ook een fabriek bouwen om bauxiet in ons land te verwerken. Deze fabriek zou het grootste deel van de opgewekte elektriciteit nodig hebben om het aluminium te smelten. Het voordeel voor ons land zou zijn dat er meer werkgelegenheid zou komen en dat met de uitvoer van aluminium meer verdiend kon worden.

Er werd afgesproken dat de stuwdam en de waterkrachtcentrale pas na 75 jaren eigendom zouden worden van Suriname. Maar Alcoa is in 2015 gestopt met het mijnen van bauxiet in ons land en ook de fabriek werd gesloten. En sinds 1 januari 2020 is de stuwdam officieel overgedragen aan Suriname.

Een luchtfoto van de stuwdam

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 6

- Wat zie je op deze foto?
- Wat is een stuwdam?
- In welke rivier werd de stuwdam aangelegd?

In 1960 werd begonnen met de aanleg van de twaalf kilometer lange dam. Deze dam lag niet bij Brokopondo, maar iets meer naar het zuiden, bij het dorp Afobaka. Vandaar dat de stuwdam ook wel Afobakadam genoemd wordt.

Het Brokopondoplan was ontwikkeld door de Nederlandse waterbouwkundige **professor dr. ir. van Blommestein**, naar wie het stuwmeer vernoemd is. Officieel is de naam dus het Professor dr. ir. W. J. van Blommesteinmeer, maar het is meer bekend als het Brokopondostuwmeer. Professor dr. ir. van Blommestein was ook betrokken bij de uitwerking van de ontwatering van het Plan Wageningen, dat genoemd is in de vorige les.

De Afobaka waterkrachtcentrale

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 7

- Wijs de waterkrachtcentrale aan.
- In welk district is deze foto gemaakt?

Door de aanleg van het stuwmeer werd een zeer groot stuk land onder water gezet. In dit gebied lagen verschillende Marrondorpen en de mensen die daar woonden, moesten verhuizen. Het ging om ongeveer 5000 mensen die hun huis en woonomgeving moesten verlaten. Door de Surinaamse regering werden voor deze mensen nieuwe dorpen gebouwd, zoals bijvoorbeeld Klaaskreek en Brownsweg. Deze dorpen worden **transmigratiedorpen** genoemd.

8

Klaaskreek, een transmigratiedorp

De mensen wilden hun oude dorpen helemaal niet verlaten en pas toen het water begon te stijgen moesten zij wel vertrekken. De huizen in de nieuwe dorpen waren klein en er waren er niet genoeg. In hun nieuwe huizen kregen de mensen niet eens een deel van de opgewekte elektriciteit waarvoor zij plaats hadden moeten maken. Die elektriciteit liep via grote kabels naar Paranam, waar een aluinaardefabriek en een aluminiumsmelterij waren gebouwd.

Niet alleen de mensen uit het gebied moesten verhuizen, maar ook een heleboel dieren. Terwijl het water steeg, voeren mensen in boten heen en weer, op zoek naar dieren die door het stijgende water gevangen waren. Met deze acties, bekend als **Operatie Gwamba** zijn veel apen, miereneters, herten en andere dieren gered, die anders verdrongen zouden zijn.

OPDRACHT

- Waarom moesten dieren gered worden?
- Zou jij deel willen nemen aan zo een reddingsactie? Waarom wel of niet?

OM TE ONTHOUDEN

- In 1955 kwam het Planbureau met het Tienjarenplan.
- Een belangrijk project was het Brokopondoplan. In de Surinamerivier werd een stuwdam aangelegd en een waterkrachtcentrale gebouwd voor de opwekking van elektriciteit.
- Het stuwmeer heet officieel het professor dr. ir. W. J. van Blommesteinmeer. Deze Nederlandse waterbouwkundige professor had het Brokopondoplan geschreven.
- Mensen die in het gebied woonden waar het stuwmeer kwam, moesten verhuizen naar transmigratiedorpen.
- Operatie Gwamba heeft veel dieren in het gebied gered.

VRAGEN

1. Zijn de volgende uitspraken waar of niet waar?
 - a. Het Tienjarenplan kwam toen het Welvaartsfonds was afgelopen.
 - b. Het Planbureau is tijdens het Tienjarenplan opgericht.
 - c. Bij het Welvaartsfonds moest ons land zelf ook een deel van de kosten betalen.
 - d. Het Planbureau was opgericht om plannen te ontwikkelen en uit te voeren.
 - e. Het Tienjarenplan was ontwikkeld voor 1955 tot 1965.
2. Vertel kort wat het Brokopondoplan inhield. Wat wilde men bouwen en waarom?
3. Leg uit waarom het Amerikaanse bauxietbedrijf Alcoa wel geïnteresseerd was in het Brokopondoplan.
4. Vul in wat er bij de Brokopondo overeenkomst werd afgesproken.

Alcoa zou een ... aanleggen en een fabriek bouwen om ... te verwerken. Deze fabriek had veel ... nodig om ... te smelten. Het voordeel voor ons land was meer ... en we konden meer ... verdienen.
5. In 1958 werd de Brokopondo overeenkomst gesloten. Noem de twee partijen bij het sluiten van de Brokopondo overeenkomst.
6.
 - a. De stuwdam zou pas na 75 jaar van Suriname zijn. Reken uit in welk jaar dat zou zijn.
 - b. De stuwdam is per 1 januari 2020 officieel aan Suriname overgedragen. Reken uit hoeveel jaren eerder dan afgesproken de stuwdam aan ons land is overgedragen.
7. Welk antwoord is juist?
De officiële naam van het stuwmeer is:
 - A. Alcoa stuwmeer
 - B. Brokopondo stuwmeer
 - C. Professor dr. ir. W. J. van Blommesteinmeer
 - D. Suriname stuwmeer
8.
 - a. In welke rivier is het stuwmeer ontstaan?
 - b. Waarom moesten de mensen die langs deze rivier woonden verhuizen?
9. Welk antwoord is juist?
Het verhuizen van een hele groep mensen van een plaats naar een andere noemen we:
 - A. Emigratie
 - B. Immigratie
 - C. Transmigratie
 - D. Urbanisatie
10. Leg uit wat Operatie Gwamba inhield.

Sociale ontwikkeling

Bij de verschillende plannen was het de bedoeling om ons land zo tot ontwikkeling te brengen, dat het volk betere woon- en werkomstandigheden zou hebben. Een land tot ontwikkeling brengen gebeurt natuurlijk niet zomaar. Eerst moet een plan gemaakt worden, een **ontwikkelingsplan**. In zo een plan staat onder meer wat het doel is en op welke wijze dat doel bereikt zal worden. Ook staat er in wat het gaat kosten, waar het benodigde geld gevonden moet of kan worden en hoeveel tijd er nodig zal zijn voor de uitvoering van verschillende projecten. Bijvoorbeeld het oprichten van bedrijven voor meer werkgelegenheid, het bouwen van scholen om de bevolking goed onderwijs te kunnen geven dat aansluit bij de mogelijke werkgelegenheid. In het plan wordt ook opgenomen hoeveel huizen gebouwd moeten worden, waar er wegen worden aangelegd en ook hoe de gezondheidszorg aangepakt wordt. Ook scholen en onderwijzerswoningen werden gebouwd. Alleen met gezonde mensen en met goed onderwijs kan een land door hard werken vooruit gaan.

Een school met onderwijzerswoning

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 9

- Vertel wat je ziet op de afbeelding.
- Wijs de onderwijzerswoning aan.

Toen het Tienjarenplan in 1966 afliep, volgden er twee Vijfjarenplannen (1967-1971 en 1972-1976). Ook deze plannen werden door het Planbureau ontwikkeld. Meer dan bij de voorgaande plannen was een deel van het geld bedoeld voor **sociale ontwikkeling**. Hierbij werd gedacht om onder meer de werkloosheid en de huisvesting van de bevolking aan te pakken.

De woningnood in Paramaribo was groot. Er waren veel oude huizen, en ook trokken veel mensen uit de districten naar de hoofdstad. In Paramaribo was er meer werkgelegenheid, beter onderwijs en een meer uitgebreide gezondheidszorg. Als veel mensen van het platteland naar een stad trekken, noemen wij dit **urbanisatie**.

Voorbeeld van een woningbouwproject

Er was dus behoefte aan huizen. Tijdens de ontwikkelingsplannen zijn er daarom ook **woningbouwprojecten** uitgevoerd. In 1951 werd de Stichting Volkshuisvesting Suriname (SVS) opgericht, voor het bouwen van volkswoningen. Eén van de eerste woningbouwprojecten was Zorg en Hoop. Ook werden er huizen gebouwd in onder andere het Marowijneproject, Beekhuizen en Latour.

Bij sommige van deze projecten werden **Bruynzeelwoningen** gebouwd. In 1947 werd de Bruynzeel Suriname Houtmaatschappij N.V. opgericht, een houtfabriek. Bij dit bedrijf konden mensen ook een huis kopen. Het was eigenlijk een compleet bouwpakket van hout. De huizen konden snel en gemakkelijk in elkaar gezet worden.

11

Een voorbeeld van een Bruynzeelwoning

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 11

- Wat voor huis zie je op deze afbeelding?
- Door welk bedrijf werden zulke huizen geleverd?
- Waarom werden er huizen gebouwd?

Er werden niet alleen huizen gebouwd voor de bevolking. Ook werden er verschillende bedrijven opgericht waar mensen konden werken. Er werden ook ziekenhuizen gebouwd. Verder werden de melkcentrale en een sappenfabriek opgericht. En de aluminiumfabriek, waarover in de vorige les geschreven is.

12

Ziekenhuis in aanbouw.

Niet alleen in Paramaribo, maar ook in de districten, werden projecten uitgevoerd en bedrijven opgezet. Om ervoor te zorgen dat de mensen niet allemaal naar Paramaribo trokken, moest er onder andere voor werkgelegenheid gezorgd worden. Voorbeelden hiervan zijn de bacoenbedrijven in Jarikaba en Nickerie en het **oliepalmproject Victoria** in Brokopondo. Bij het oliepalmproject werd een groot stuk land op de oude plantage Victoria aan de Surinamerivier ontbost en beplant met obepalmen. En er werd een fabriek gebouwd voor de productie van palmolie. Er werd bij al deze projecten ook geld gebruikt voor onderzoek en aanleg van wegen, gebouwen, landbouwgrond en onderhoud.

13

Aanplant van obepalmen

OM TE ONTHOUDEN

- In een ontwikkelingsplan is beschreven wat het doel is en op welke wijze het doel bereikt zal worden.
- Met sociale ontwikkeling worden de woon- en werkomstandigheden van de bevolking bedoeld.
- Bij de verschillende plannen waren er ook projecten voor de woningbouw en het opzetten van bedrijven.
- Bruynzeel was een houtmaatschappij in ons land die bouwpakketten voor woningen verkocht.
- Niet alleen in Paramaribo, maar ook in de districten werden projecten uitgevoerd.

VRAGEN

1. Geef twee voorbeelden van zaken die in een ontwikkelingsplan opgenomen kunnen zijn.
2. Wat wordt in het algemeen in een ontwikkelingsplan beschreven?
3. Welk antwoord is juist?
Ontwikkelingsplannen werden uitgevoerd, om ...
A. de band tussen Nederland en ons land te versterken.
B. de onafhankelijkheid voor ons land te verkrijgen.
C. de verdediging van ons land te verbeteren.
D. de welvaart van ons land te laten toenemen.

- ✕ 4. Hieronder volgen twee uitspraken. Wat vind jij van deze uitspraken?

“Als ik een plan voor ons land zou schrijven, zou ik vooral veel wegen aanleggen en bedrijven oprichten waar mensen kunnen werken. Scholen en huizen zijn niet zo belangrijk. Als mensen werken kunnen ze zelf geld verdienen en hun huizen bouwen.”

“Als ik een plan voor ons land zou schrijven, zou ik veel scholen bouwen. Als kinderen naar school gaan en goed leren, kunnen ze later beter werk vinden. Ook zou ik een fonds opzetten waar mensen geld kunnen lenen om een eigen bedrijf te beginnen.”

5. Welk project hoort niet bij sociale ontwikkeling.
A. Bouw van het Academisch Ziekenhuis
B. Oliepalmproject Victoria
C. Operation Grasshopper
D. Woningbouwproject

6. Welke bewering is juist?
I. De woningnood in Paramaribo nam toe door de urbanisatie.
II. Om urbanisatie tegen te gaan waren er ook projecten in de districten.
A. Alleen bewering I is juist.
B. Alleen bewering II is juist.
C. Bewering I en II zijn juist.
D. Bewering I en II zijn onjuist.
7. Waarom werd de Stichting Volkshuisvesting Suriname opgericht?
8. Hier zie je een tekening van een Bruynzeelwoning.

- a. Waarom worden deze huizen Bruynzeelwoningen genoemd?
 - b. Van welk materiaal werden deze huizen gebouwd?
 - c. Waar kwam dat materiaal vandaan?
9. Er werden ook bedrijven opgericht waar mensen konden werken. Hieronder worden voorbeelden genoemd. Welke drie waren in Paramaribo?
Academisch Ziekenhuis Melkcentrale
Aluminiumfabriek Sappenfabriek
Bacovenbedrijf Victoria
 10. Vertel in het kort wat het oliepalmproject Victoria inhield.

1. In groepjes gaan jullie in les 1 op zoek naar één van de volgende kernbegrippen:
 - Ontwikkelingshulp
 - Welvaartsfonds
 - Operation Grasshopper
 - Plan Wageningen

De informatie die jullie vinden, schrijven jullie op en om de beurt vertellen de groepen aan de rest van de klas over hun kernbegrip.
2. Maak in je schrift een woordspin. Schrijf het woord Brokopondoplan op in een cirkel. Daaromheen schrijf je vijf woorden of begrippen op, die volgens jou daarmee te maken hebben. Vertel ook bij elk woord of begrip waarom je dat zegt.
3. Met ontwikkelingshulp zijn in ons land verschillende projecten uitgevoerd. Hierna volgt een aantal projecten en de beschrijvingen die erbij horen. Zoek bij elke beschrijving om welk project het gaat.

Je kunt kiezen uit de volgende projecten:

- Plan Wageningen
- Brokopondoplan
- Woningbouwproject
- Oliepalmproject Victoria
- Operation Grasshopper
- Operatie Gwamba

Beschrijvingen:

- a. Tijdens dit project werden in ons binnenland verschillende airstrips aangelegd.
- b. Door de urbanisatie en de woningnood was er behoefte aan huizen. Daarom werden verschillende van deze projecten uitgevoerd.
- c. In het westen van ons land werden tijdens dit project een rijstbedrijf en rijstpolders aangelegd.
- d. Toen het water in het stuwmeer begon te stijgen werd dit project uitgevoerd om de dieren in het onder water gelopen gebied te redden.
- e. De aanplant van obepalmen tijdens dit project moest zorgen voor de productie van palmolie.

4. In groepjes gaan jullie een plan opstellen. Dit plan kan bijvoorbeeld gaan over de uitbreiding van de school, maar ook over de aanleg van een sportveld of de bouw van huizen, een kinderopvang of een mediatheek.

Bij het schrijven van het plan nemen jullie de volgende vragen mee:

 - Wat is het doel?
 - Wat moet er gedaan worden?
 - Door wie gaat het gedaan worden?
 - Hoeveel geld gaat het kosten?
 - Hoe kom je aan het geld?
 - Hoe lang gaat het duren?

THEMA

6 Hoe ons land werd bestuurd

Van kolonie tot republiek

INLEIDING

Een goede leiding is nodig om een school, een vereniging of een land goed te besturen. In dit thema kom je meer te weten over het bestuur van ons land. In de verschillende lessen wordt verteld hoe dat vroeger was. Zo wordt in les 1 verteld over het bestuur van ons land vanaf de 17e eeuw. In de tweede les krijg je informatie over de veranderingen na de afschaffing van de slavernij en over de invoering van kiesrecht. In de derde les kom je meer te weten over het bestuur en het kiesrecht in ons land na de Tweede Wereldoorlog.

Ondertekening van het Statuut door de Nederlandse koningin

KERNBEGRIPPEN

- Geoctrooieerde Sociëteit van Suriname
- Politieke Raad
- minister van Koloniën
- districtscommissaris
- Koloniale Staten
- censuskiesrecht
- Staten van Suriname
- capaciteitskiesrecht
- Statenmonument
- conflicten
- Wim Bos Verschuur
- radiorede
- Unie Suriname
- Ronde Tafel Conferenties
- Ministerraad
- algemeen kiesrecht
- Grace Schneiders-Howard
- autonomie
- Statuut

De gouverneur en de Politieke Raad

In de tijd dat er in ons land nog alleen Inheemsen woonden, hadden de verschillende groepen hun eigen regels en bestuur. Toen de Europeanen kwamen, namen ze niet alleen het land in bezit, maar maakten ze ook hun eigen wetten en regels. In 1650 werd ons land in bezit genomen door Engelsen onder leiding van Lord Willoughby. Later werd het veroverd door Nederland.

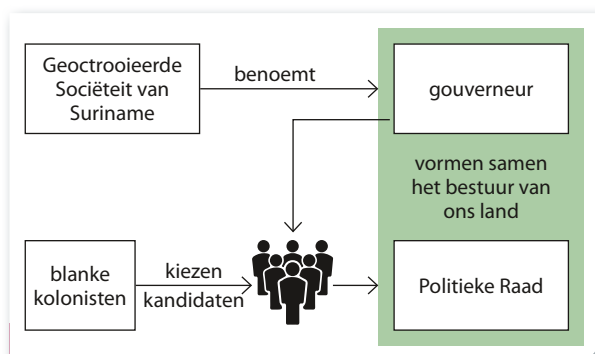
Het bestuur van ons land kwam in handen van buitenlandse bestuurders. In 1683 werd de **Geootrooieerde Sociëteit van Suriname** opgericht. Deze Sociëteit kreeg toestemming of octrooi van Nederland om de kolonie te besturen en werd de nieuwe eigenaar van ons land. In het octrooi stond onder meer hoe het bestuur geregeld moest zijn. De gouverneur had het hoogste gezag in de kolonie en werd benoemd door de Sociëteit. Zo werd in 1683 Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck gouverneur van ons land.

2

Het wapen van de Geootrooieerde Sociëteit van Suriname

De gouverneur werd bij het besturen van het land bijgestaan door de **Politieke Raad**, ook wel Hof van Politie genoemd. De leden van de Politieke Raad werden door de gouverneur benoemd. Voor elk lid moest de gouverneur uit twee kandidaten kiezen, die eerst door de blanke kolonisten gekozen waren. Omdat deze raad bestond uit rijke plantage-eigenaren, begrijp je wel dat zij vooral hun eigen belangen dienden. De slaafgemaakten en een heel groot deel van de vrije bevolking in ons land hadden geen enkele invloed op het bestuur. De Politieke Raad moest de besluiten en wetten van de gouverneur goedkeuren, maar zij waren het niet altijd eens met elkaar. Dit kwam omdat de gouverneur de belangen van de Sociëteit diende en de Raad opkwam voor de plantage-eigenaren. Vaker ontstonden ruzies over bijvoorbeeld de belasting die de kolonisten moesten betalen.

Het bestuur van ons land tijdens de Geootrooieerde Sociëteit van Suriname

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 3

- Door wie werd het bestuur van ons land gevormd?
- Vul in: De gouverneur vertegenwoordigde de ...
- Vul in: De Politieke Raad vertegenwoordigde de ...

De Geoctrooieerde Sociëteit werd in 1795 opgeheven. Nederland werd in dat jaar bezet door Frankrijk. Ons land kwam in 1799 onder gezag van Engeland te staan. Dit bleef zo tot 1816. Deze periode wordt het Engels tussenbestuur genoemd. Veel veranderde er niet in het bestuur van ons land, alleen waren er in deze periode Engelse gouverneurs in ons land. Een belangrijke maatregel in deze periode was het verbod in 1808 op de handel in slaafgemaakten. Engeland gaf Suriname in 1816 terug aan Nederland, onder voorwaarde dat het verbod op de handel in slaafgemaakten bleef bestaan.

Het paleis van de gouverneur in ons land

Vanaf 1816 kwam het bestuur van de kolonie Suriname onder het directe gezag van de Nederlandse koning. Er kwamen toen enkele veranderingen in het bestuur van ons land. In Nederland was er een Raad van Ministers die de koning hielp het land te besturen. Voor de koloniën was er een **Minister van Koloniën**. Hij gaf opdrachten aan de gouverneur in de kolonie. In ons land werden de bevoegdheden van de Politieke Raad sterk beperkt. Zij had enkel nog een adviserende taak. Het bestuur van ons land was tot 1866 in handen van de gouverneur alleen. En hij was alleen verantwoording verschuldigd aan de Minister van Koloniën.

Gebouw van het Ministerie van Koloniën

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 5

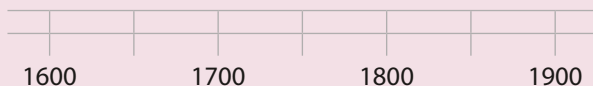
- In welk land stond dit gebouw?
- Welke taak had de Minister van Koloniën?
- Aan wie gaf de minister opdrachten?

OM TE ONTHOUDEN

- In 1683 werd de Geoctrooieerde Sociëteit van Suriname eigenaar van ons land. Deze Sociëteit bleef bestaan tot 1795.
- Ons land werd in die tijd bestuurd door een gouverneur, bijgestaan door de Politieke Raad.
- In 1816 kwam ons land onder direct gezag van de Nederlandse koning.
- De Nederlandse koning benoemde een Minister van Koloniën, die opdrachten gaf aan de gouverneur.
- Van 1816 tot 1866 was het bestuur van ons land in handen van de gouverneur alleen.

VRAGEN

1. Neem de tijdlijn over in je schrift.

Plaats de volgende gebeurtenissen in de juiste volgorde op de tijdlijn:

- Oprichting Geoctrooieerde Sociëteit van Suriname
- Opheffing Geoctrooieerde Sociëteit van Suriname
- Periode van Engels tussenbestuur

2. In 1683 werd de Geoctrooieerde Sociëteit van Suriname eigenaar van ons land. Deze Sociëteit bleef bestaan tot 1795. Reken uit hoeveel jaar de Geoctrooieerde Sociëteit van Suriname heeft bestaan.
3. Door wie werd het bestuur van ons land in de 18e eeuw gevormd?
1. In Nederland door: ...
 2. In Suriname door: ...
4. Leg uit hoe iemand lid werd van de Politieke Raad.
5. Leg uit waarom de samenwerking tussen de gouverneur en de Politieke Raad niet altijd goed was.
6. Welke bewering over de Politieke Raad is niet juist?
- A. Een andere naam voor Politieke raad was Hof van Politie.
 - B. De gouverneur benoemde de leden van de Politieke Raad.
 - C. De Politieke Raad vertegenwoordigde de bevolking van ons land.
 - D. Tussen 1816 en 1866 had de Politieke Raad geen bestuursbevoegdheid.

7. De periode van 1799 tot 1816 wordt wel het Engels tussenbestuur genoemd. Leg deze benaming uit.

8. In 1799 kwam ons land onder Engels gezag.
- a. Hoeveel jaar duurde dit Engels gezag?
 - b. Welke belangrijke maatregel werd in die periode genomen?
 - c. Noem het jaartal waarin die maatregel genomen werd.
9. Noem een verschil in de bevoegdheden van de Politieke Raad in de periode voor 1816 en daarna.
10. Welke bewering is juist?
- I. Het bestuur van ons land werd tussen 1816 en 1866 in Nederland bepaald.
 - II. Het bestuur van ons land werd tussen 1816 en 1866 gevormd door de gouverneur en de Politieke Raad.
- A. Alleen bewering I is juist.
 - B. Alleen bewering II is juist.
 - C. Bewering I en II zijn juist.
 - D. Bewering I en II zijn onjuist.

Invoering van kiesrecht

In 1863 werd de slavernij in ons land afgeschaft. Daardoor veranderde veel in onze samenleving. Vanaf dat jaar waren er in ons land geen slaafgemaakten meer. Na de afschaffing van de slavernij volgden nog tien jaren van Staatstoezicht. Tijdens deze periode werd ons land voor het eerst ingedeeld in districten. De districten kwamen onder leiding te staan van een **districtscommissaris**. De districtscommissaris werd benoemd door de gouverneur en was de hoogste ambtenaar in een district. Hij was ook het hoofd van de politie in dat gebied en hij moest vooral zorgen voor rust en orde.

Dienstwoning van een districtscommissaris

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 6

- Welke ambtenaar woonde in dit huis?
- Door wie wordt de districtscommissaris benoemd?
- Welke taken had de districtscommissaris?
- Wanneer werd ons land voor het eerst ingedeeld in districten?

Er vonden nog andere veranderingen in het bestuur van het land plaats. Zo werd het besluit genomen om in ons land de **Koloniale Staten** in te stellen. De Koloniale Staten vertegenwoordigde het volk van ons land en bestond uit 13 leden. Hiervan benoemde de gouverneur 4 leden, de overige 9 leden werden door middel van het censuskiesrecht gekozen voor zes jaar. De eerste verkiezingen werden op 5 april 1866 gehouden.

In de Koloniale Staten zaten eigenlijk enkel vertegenwoordigers van de rijkste mensen in ons land, want in die tijd bestond alleen het **censuskiesrecht**. Dat betekende dat alleen diegenen die een bepaald bedrag aan belasting betaalden of een bepaald inkomen hadden mochten gaan stemmen. Op deze manier had het allergrootste deel van onze bevolking geen kiesrecht. Bij invoering van dit kiesrecht in 1866 waren er maar 250 burgers in ons land die mochten stemmen.

Het gebouw waarin de Koloniale Staten vergaderden. Dit gebouw is helaas afgebrand (maar wordt nu weer opgebouwd).

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 7

- Welk gebouw zie je op de afbeelding?
- Door wie werd er vergaderd in dit gebouw?
- Reken uit hoe lang geleden de Koloniale Staten werd opgericht.

Samen met de gouverneur vormde de Koloniale Staten de regering van het land. Voorgestelde wetten van de gouverneur werden eerst gekeurd door de Koloniale Staten. In die tijd waren er nog geen ministers. De gouverneur bestuurde het land. De gouverneur werd benoemd en ontslagen door de Nederlandse regering.

In 1937 vonden een paar veranderingen in het bestuur plaats. Zo veranderde de naam van de Koloniale Staten in **Staten van Suriname**. Het aantal leden dat zitting had in de staten werd verhoogd naar 15. Hiervan werden tien gekozen en vijf door de gouverneur benoemd. Ook het kiesrecht veranderde. Naast het censuskiesrecht kwam nu ook het **capaciteitskiesrecht**. Dit kiesrecht werd gegeven aan mensen met minimaal een ULO-diploma. Dit had tot gevolg dat meer mensen konden gaan stemmen. Niet meer alleen de rijke plantage-eigenaren en kolonisten, maar ook onderwijzers en ambtenaren. Toch was het aantal kiezers nog altijd minder dan 2% van de totale bevolking.

In 1966 werd het **Statenmonument** onthuld op het Vaillantsplein in Paramaribo, op de hoek van de Keizerstraat en de Heiligenweg. Dit monument werd opgericht ter herdenking aan 100 jaar Koloniale Staten.

8

Het Statenmonument in Paramaribo

OM TE ONTHOUDEN

- Tijdens het staatstoezicht werd ons land verdeeld in districten die onder leiding stonden van een districtscommissaris. De districtscommissarissen werden benoemd door de gouverneur.
- In 1866 werd de Koloniale Staten opgericht en bestond uit 13 leden.
- Negen leden van de Koloniale Staten werden gekozen volgens het censuskiesrecht en vier werden benoemd door de gouverneur.
- Het Statenmonument herdenkt de oprichting van de Koloniale Staten.
- In 1937 veranderde de naam Koloniale Staten in Staten van Suriname en werd het aantal leden verhoogd naar 15.
- Naast het censuskiesrecht werd ook het capaciteitskiesrecht ingevoerd.

VRAGEN

1. Neem de tijdlijn over in je schrift.

Plaats de volgende gebeurtenissen in de juiste volgorde op de tijdlijn:

- Periode van het Staatstoezicht.
- Instelling Koloniale Staten
- Invoering capaciteitskiesrecht

2. Welke twee gebeurtenissen in het bestuur van ons land vonden plaats tijdens het Staatstoezicht?

- A. Oprichting Hof van Politie en instelling van districten.
- B. Oprichting Koloniale Staten en instelling van districten.
- C. Oprichting Koloniale Staten en invoering algemeen kiesrecht.
- D. Oprichting Koloniale Staten en invoering capaciteitskiesrecht.

3. Leg uit welke mensen volgens het censuskiesrecht konden stemmen.

4. Vertegenwoordigde de Koloniale Staten de hele bevolking van ons land? Leg ook uit waarom je dat zegt.

5. Welk antwoord is juist?

De Koloniale Staten werden opgericht in 1866. Dit was in de ...

- A. eerste helft van de 18e eeuw.
- B. tweede helft van de 18e eeuw.
- C. eerste helft van de 19e eeuw.
- D. tweede helft van de 19e eeuw.

6. a. Wanneer werd het Statenmonument opgericht?

b. Ter gelegenheid van welke gebeurtenis was dit?

7. Welke bewering is juist?

- I. Wetten in ons land werden gemaakt door de gouverneur en de Koloniale Staten.
 - II. De gouverneur vormde samen met de Koloniale Staten de regering van ons land.
- A. Alleen bewering I is juist.
 - B. Alleen bewering II is juist.
 - C. Bewering I en II zijn juist.
 - D. Bewering I en II zijn onjuist.

8. Noem drie veranderingen op die in 1937 plaatsvonden in het bestuur van ons land.

9. Leg uit welke mensen volgens het capaciteitskiesrecht konden stemmen.

10. Neem het schema over in je schrift en vul het in:

	Koloniale Staten	Staten van Suriname
Jaar van oprichting		
Aantal leden		
Kiesrecht		

Baas in eigen huis!

De gouverneur en de Statenleden waren het niet altijd eens met elkaar. Er waren wel eens **conflicten**. De gouverneur werd benoemd door de Nederlandse regering. Hij lette meer op de Nederlandse belangen dan op die van het Surinaamse volk. De Statenleden waren de vertegenwoordigers van het Surinaamse volk. Deze meningsverschillen waren niet nieuw. In les 1 heb je ook al gelezen dat de gouverneur en de Politieke Raad soms ruzie kregen.

Een gouverneur houdt een toespraak voor de Staten van Suriname

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 9

- Waar denk je dat de mensen zijn?
- Wijs de gouverneur aan.
- Welke belangen behartigde de gouverneur?

Het Statenlid Wim Bos Verschuur

De conflicten tussen de gouverneur en de Staten namen vooral toe tijdens het bestuur van gouverneur Kielstra. Hij was gouverneur van ons land van 1933 tot 1944. Tijdens de Tweede Wereldoorlog, kondigde hij de staat van beleg af in ons land, toen Nederland bezet werd door Duitsland. In het belang van het land mocht hij doen wat hij goed vond, hij had daarvoor geen toestemming van de Statenleden nodig. Het bestuur werd toen alleen door de gouverneur bepaald. Maar niet iedereen was het altijd met hem eens. Wie te veel kritiek leverde, werd echter opgepakt en in een gevangenis opgesloten.

Dit gebeurde bijvoorbeeld met het statenlid **Wim Bos Verschuur**. Hij was in 1942 gekozen tot statenlid en vanaf het begin was hij een felle tegenstander van de gouverneur. Al voordat hij lid van de Koloniale Staten werd, was Wim Bos Verschuur een actieve strijder voor het volk en zette zich in voor de arbeiders.

De Nederlandse koningin bij een radiorede

Tijdens de Tweede Wereldoorlog produceerde ons land veel meer bauxiet dan voorheen. Hierdoor verdiende ons land veel geld. Zo had ons land in 1942 voor het eerst sinds 1866 genoeg geld om alle uitgaven zelf te betalen. Op 7 december 1942 werd door de Nederlandse koningin via een **radiorede** aan de kolonies beloofd dat zij na de oorlog meer inspraak zouden krijgen in het bestuur van hun eigen land. De kolonies zouden zelfbestuur krijgen.

Toen de oorlog afgelopen was, werd vanuit Suriname bij de Nederlandse regering aangedrongen op de beloofde veranderingen. Onder andere de organisatie **Unie Suriname** drong aan op onderhandelingen over zelfbestuur, onder de leus "Baas in eigen huis". In 1948 werd begonnen met gesprekken over zelfbestuur met Nederland. Deze gesprekken staan bekend als de **Ronde Tafel Conferenties**. Twee belangrijke onderwerpen hierbij waren het kiesrecht en het zelfbestuur.

In 1948 werden na de eerste Ronde Tafel Conferentie alvast een aantal veranderingen in het bestuur van ons land ingevoerd:

1. Naast de gouverneur kwam er een groep mensen die samen met hem het land bestuurden. Deze groep heette eerst College van Algemeen bestuur. Vanaf 1950 veranderde de naam in Raad van Ministers of **Ministerraad**.
2. Het aantal Statenleden werd gebracht op 21. De leden werden voor vier jaar gekozen, volgens het **algemeen kiesrecht**.

Opening van de Ronde Tafel Conferentie in 1948

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 12

- Waaraan zie je dat er tijdens deze besprekingen letterlijk sprake was van een ronde tafel?
- Waarover werd er tijdens de Ronde Tafel Conferentie van 1948 gesproken?

Het algemeen kiesrecht hield in dat mensen die de leeftijd van 23 jaar bereikt hadden, mochten stemmen. Later is deze leeftijd verlaagd naar 21 en tegenwoordig is het 18 jaar.

Het kiesrecht dat in 1948 werd ingevoerd was zowel voor mannen als vrouwen. Voor 1948 mochten vrouwen niet stemmen. Ze konden echter wel als Statenlid gekozen worden. De eerste vrouw in ons land, die Statenlid werd was **Grace Schneiders-Howard**. Zij werd in 1938 gekozen als lid van de Staten van Suriname.

13

Grace Schneiders-Howard

In 1954 vond een tweede Ronde Tafel Conferentie plaats. Op deze vergadering werd over zelfbestuur of **autonomie** van ons land gesproken. De afspraken werden vastgelegd in een officieel reglement, het **Statuut** voor het Koninkrijk der Nederlanden. Door het Statuut kreeg ons land zelfbestuur in binnenlandse aangelegenheden. Maar alles wat te maken had met het buitenland, zoals het sluiten van overeenkomsten met andere landen en de verdediging van het koninkrijk bleef in handen van Nederland.

Veel mensen waren blij. Ons land kon nu immers zijn eigen zaken regelen. Al gauw bleek echter dat ook na 1954 de invloed van Nederland op ons land groot was.

De wens van volledige onafhankelijkheid groeide, hoewel de meningen verdeeld waren. Er waren mensen die zo snel mogelijk de onafhankelijkheid wilden. Er waren ook anderen die vonden dat het land eerst economisch zelfstandig moest zijn om politiek zelfstandig te kunnen worden.

Uiteindelijk werd ons land op 25 november 1975 onafhankelijk. Ons land werd op die dag een Republiek. Hierover lees je meer in thema 7.

OM TE ONTHOUDEN

- Tussen de gouverneur en de Statenleden waren er wel eens conflicten.
- Wim Bos Verschuur werd in 1942 als statenlid gekozen. Hij had veel kritiek op het beleid van gouverneur Kielstra.
- Na de Tweede Wereldoorlog werden er Ronde Tafel Conferenties gehouden over kiesrecht en zelfbestuur.
- In 1948 werd het algemeen kiesrecht in ons land ingevoerd.
- Grace Schneiders-Howard werd in 1938 het eerste vrouwelijke Statenlid.
- In 1954 kwam het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden tot stand. Hiermee kreeg ons land autonomie of zelfbestuur.

VRAGEN

1. a. Vertel met eigen woorden of zoek op in een woordenboek wat met *conflict* bedoeld wordt.
b. Leg uit waarom tussen de gouverneur en de Statenleden conflicten waren.
2. In thema 4 is gesproken over de staat van beleg.
 - a. Wat hield dat ook alweer in?
 - b. Waarom zal niet altijd iedereen het met de gouverneur eens zijn geweest?
3. Welke bewering over Wim Bos Verschuur is niet juist?
 - A. Hij had veel kritiek op het beleid van gouverneur Kielstra.
 - B. Hij kwam op voor het Surinaamse volk.
 - C. Gouverneur Kielstra liet hem oppakken en opsluiten.
 - D. In 1942 werd hij door de gouverneur benoemd tot Statenlid.
4. Welke belofte deed de Nederlandse koningin in 1942 aan ons land?
5. Leg uit wat wordt bedoeld met de leus: "Baas in eigen huis."
6. Welke twee belangrijke onderwerpen werden tijdens de Ronde Tafel Conferenties besproken?
7. Leg uit welke mensen volgens het algemeen kiesrecht in 1948 konden stemmen.
8. Welke bewering over Grace Schneiders-Howard is juist?
 - A. Zij heeft het vrouwenkiesrecht ingevoerd.
 - B. Zij was de eerste vrouw die mocht stemmen.
 - C. Zij was het eerste vrouwelijke Statenlid.
 - D. Zij werd gekozen volgens het algemeen kiesrecht.
9. a. In welk jaar werd het Statuut in ons land van kracht?
b. Wat betekende het zelfbestuur voor ons land?
10. Welke bewering is juist?
 - I. Met de autonomie kon ons land over alles zelf beslissen.
 - II. Veel mensen in ons land waren ontevreden over de autonomie.
 - A. Alleen bewering I is juist.
 - B. Alleen bewering II is juist.
 - C. Bewering I en II zijn juist.
 - D. Bewering I en II zijn onjuist.

1. In de klas maken jullie een tijdlijn vanaf 1650 tot 1975. Deze tijdlijn kan getekend worden op het bord of worden opgehangen aan de muur. De volgende jaartallen komen op de tijdlijn te staan:

- 1683
- 1795
- 1799 – 1816
- 1866
- 1937
- 1948
- 1975

Vertel welke veranderingen in het bestuur van ons land in die jaren plaatsvonden.

- 2. In groepjes maken jullie een tekening over het bestuur van ons land. Als voorbeeld kan afbeelding 3 gebruikt worden. Maar het mag ook anders. Geef in de tekening aan voor welke periode het is. Teken onder andere het volk. Geef aan welk deel mag stemmen en volgens welk kiesrecht. Teken ook het bestuur van het land, door wie het wordt gevormd en hoe zij gekozen of benoemd worden.
- 3. In groepjes kiezen jullie één van de volgende jaartallen. Jullie vertellen over het kiesrecht in dat jaar en wie volgens dat kiesrecht mocht stemmen.
 - 1866
 - 1937
 - 1948
- 4. In groep kiezen jullie één van de volgende bestuursvormen. Schrijf op hoe de bestuurders werden gekozen of benoemd.
 - Gouverneur
 - Politieke Raad
 - Koloniale Staten
 - Staten van Suriname (vanaf 1937 en vanaf 1948)-

Ons land, een zelfstandige republiek

INLEIDING

Op school wordt iedere dag de vlag gehesen. Deze mooie vlag is sinds 1975 onze nationale vlag. In 1975 werd ons land onafhankelijk. Daar gaat dit thema over. In de eerste les wordt verteld over de onafhankelijkheid en de nationale symbolen die ons land toen kreeg. In de tweede les leer je dat in 1980 in ons land een staatsgreep werd gepleegd. In 1986 brak er ook een burgeroorlog uit. Over die oorlog en over de vrede die werd gesloten, wordt in de derde les verteld.

1

Bij de onafhankelijkheid kreeg ons land ook een nationale vlag

KERNBEGRIPPEN

- onafhankelijk
- Republiek
- president
- Johan Ferrier
- Parlement
- Grondwet
- nationale symbolen
- Surinaamse Krijgsmacht
- Nationaal Leger
- BOMIKA
- staatsgreep
- Militair Gezag
- Nationale Militaire Raad
- revolutie
- Jungle Commando
- burgeroorlog
- Moiwana
- vluchtelingen
- Lelydorp Akkoord
- referendum
- De Nationale Assemblée
- politieke partijen

De onafhankelijkheid van ons land

Het hijsen van de nieuwe Surinaamse vlag

Onze eerste president, Johan Ferrier

Op 25 november 1975 werd Suriname **onafhankelijk**. Vanaf dat moment was ons land geen kolonie meer van Nederland en kon ons land zelfstandig alle beslissingen nemen. Dit gebeurde natuurlijk niet plotseling. Aan deze dag zijn veel gesprekken tussen het bestuur in Suriname en Nederland voorafgegaan. Op 25 november 1975 werd de Nederlandse vlag neergehaald en voor het eerst de nieuwe Surinaamse vlag gehesen. Hierbij werd ook voor het eerst het Surinaamse volkslied met een couplet in het Sranan gezongen.

Suriname werd een **Republiek**; hiermee veranderde het bestuur van ons land. Het hoogste gezag lag vanaf de onafhankelijkheid niet langer bij Nederland. Zij benoemden niet langer de gouverneur in ons land. De functie van gouverneur werd opgeheven. De hoogste bestuurder van ons land werd de **president**. Dr. **Johan Ferrier** werd de eerste president. Tot 25 november 1975 was hij gouverneur van Suriname. Onze laatste gouverneur werd dus onze eerste president. Ook de naam van de Staten van Suriname veranderde in het **Parlement** van de Republiek Suriname. De statenleden werden parlementsleden.

De president is het hoofd van de regering. Een regering moet het land besturen. Hiervoor zijn er wetten en regels. De belangrijkste wetten en regels in een land zijn vastgelegd in een **grondwet**. In een grondwet staat onder meer hoe het land bestuurd moet worden. Ook staat in een grondwet welke rechten de burgers in het land hebben. Een grondwet is de basis voor alle andere wetten.

Bij de onafhankelijkheid in 1975 kreeg Suriname ook een Grondwet. Zo staat er in onze Grondwet bijvoorbeeld dat kinderen recht hebben op goed onderwijs. Ook staat er dat de mensen in het land het recht hebben om zich te verenigen in organisaties.

Naast rechten hebben mensen ook plichten. De plichten zijn ook in de Grondwet vermeld. Bijvoorbeeld de plicht om belasting te betalen. Ook is iedereen verplicht om gehoorzaam te zijn aan het gezag in het land. De regering is op haar beurt verplicht om het land goed te besturen. Ze moet haar bestuur kunnen verantwoorden.

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 4

- Wat zie je op deze afbeelding?
- Wat staat onder andere in een grondwet?
- Noem een burgerrecht en een burgerplicht.

4

De Grondwet van 1975

Bij de onafhankelijkheid kreeg ons land dus een eigen Grondwet en een president. Henck Arron werd de eerste premier van de republiek Suriname. De functie van premier werd in 1987 vervangen door Vicepresident van Suriname. Aan het begin van deze les is al geschreven dat wij ook onze eigen vlag (en andere versie dan de eerste vlag uit 1959) en volkslied kregen. Suriname heeft ook een nationaal wapen. Een wapen is een afbeelding, meestal in de vorm van een schild. Het wapen van ons land zie je op afbeelding 5.

5

Het wapen van de Republiek Suriname

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 5

- Beschrijf het wapen van ons land
- Waarom denk je dat er twee Inheemsens staan op ons wapenschild?

De vlag, het volkslied en het wapen zijn de nationale symbolen van ons land. Deze symbolen hebben een speciale betekenis. Ze symboliseren ons land en haar bewoners, niet alleen in ons land, maar vooral ook daarbuiten. Als er bijvoorbeeld sportwedstrijden tussen verschillende landen worden gehouden, zingen de Surinaamse sporters het Surinaams volkslied. Ook zie je de vlaggen van de verschillende landen die meedoen aan de wedstrijden. De afbeelding van het wapen van Suriname zie je bijvoorbeeld op het Surinaams paspoort, maar ook op rijbewijzen en identiteitskaarten.

OM TE ONTHOUDEN

- Op 25 november 1975 werd Suriname een onafhankelijke Republiek.
- De laatste gouverneur, Johan Ferrier werd onze eerste president.
- De Staten van Suriname veranderde in het Parlement van de Republiek Suriname
- Suriname kreeg een Grondwet, waarin stond hoe het land bestuurd moet worden en ook de rechten en plichten van de burgers.
- De vlag, het volkslied en het wapen zijn onze nationale symbolen.

VRAGEN

1. a. Zoek het woord onafhankelijk op in een woordenboek of op het internet en leg met eigen woorden uit wat daarmee bedoeld wordt.
b. Wanneer werd Suriname onafhankelijk?
2. Welk antwoord is juist?
Bij de onafhankelijkheid werd ons land een ...
A. Kolonie
B. Koninkrijk
C. Republiek
D. Rijksdeel
3. Neem over in je schrift en vul in:
Suriname werd op ... onafhankelijk. Sinds die dag is ons land een ... Het bestuur van ons land veranderde. In plaats van een gouverneur kregen wij een ... De naam van de Staten van Suriname veranderde in het ... Suriname kreeg ook een ... waarin onder meer staat hoe het land bestuurd moet worden.
4. Welke bewering is juist?
I. Johan Ferrier was de eerste gouverneur van Suriname.
II. Johan Ferrier was de eerste president van Suriname.
A. Alleen bewering I is juist.
B. Alleen bewering II is juist.
C. Bewering I en II zijn juist.
D. Bewering I en II zijn onjuist.
5. a. Leg met eigen woorden uit wat een grondwet is.
b. Wat staat er zoal in een grondwet geschreven?
6. Leg met eigen woorden uit wat rechten en plichten zijn.
7. Welk antwoord is geen burgerrecht?
A. Je eigen mening geven.
B. Het betalen van belasting.
C. Het volgen van goed onderwijs.
D. Oprichten van een vereniging.
8. Noem een plicht van de regering.
9. Noem de drie nationale symbolen van Suriname.
10. Leg uit welke betekenis de nationale symbolen hebben.

Een staatsgreep in ons land

De Surinaamse Krijgsmacht in 1975

Bij de onafhankelijkheid in 1975 kreeg ons land ook een eigen leger. De Nederlandse troepenmacht, de TRIS werd opgeheven en de Nederlandse militairen gingen terug naar Nederland. In plaats daarvan werd de **Surinaamse Krijgsmacht** opgericht met Surinaamse militairen. Ook Surinaamse militairen die uit Nederland teruggekeerd waren konden in dienst treden. De gebouwen, wapens en voertuigen van de TRIS werden overgedragen aan de Surinaamse Krijgsmacht. Later werd de naam van de Surinaamse Krijgsmacht veranderd in **Nationaal Leger**.

In de eerste jaren na de onafhankelijkheid werden problemen in ons land duidelijker. Zo was er nog steeds veel werkloosheid en armoede. Ook de woningnood was nog steeds erg hoog. In veel huishoudens kwam er nauwelijks water uit de kraan, viel de elektriciteit vaker uit en deed de telefoon het vaak niet. Onder de bevolking was er veel onrust en ontevredenheid. Voor de regering was het moeilijk om het land goed te besturen, want de verschillende politieke partijen en parlementsleden waren het vaak niet met elkaar eens.

In 1979 was de ontevredenheid in ons land groot. Er waren protesten tegen de regering vanuit de politieke partijen, de bevolking en de vakbonden. Er was ook protest vanuit de nieuwe krijgsmacht.

De militairen vonden dat zij zich, net als andere werknemers, mochten verenigen in een vakbond. Deze vakbond kon dan opkomen voor de belangen van de militairen. Ze richtten daarom de Bond van Militair Kader (**BOMIKA**) op. De regering wilde de vakbond niet erkennen en gaf in januari van 1980 de opdracht drie bestuursleden aan te houden. De drie opgepakte bestuursleden zouden op 26 februari voor de rechter moeten verschijnen. Maar dat is niet gebeurd, want op 25 februari 1980 namen de militairen de macht over in ons land door middel van een **staatsgreep**.

Het politiegebouw brandde helemaal af

Op verschillende gebouwen, zoals het munitiedepot en de Membre Boekoe kazerne waren er gewapende overvallen. Het hoofdbureau van de politie werd beschoten en brandde tot de grond af. Alleen de pilaren zijn blijven staan. Op de plek waar dit gebouw heeft gestaan is later het Monument van de Revolutie opgericht, ter herinnering aan de staatsgreep. De regering die toen aan het bewind was, moest aftreden en het hoogste gezag van ons land kwam te liggen bij het **Militair gezag** en de **Nationale Militaire Raad**.

Monument van de Revolutie aan de Waterkant

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 8

- Wat zie je op de afbeelding?
- Welk gebouw stond hier voor 1980?
- Wat is er met dat gebouw gebeurd?
- Vergelijk afbeelding 7 en 8. Welk deel van het gebouw is blijven staan?

Het volk en de militairen zouden samen vooruitgang brengen voor ons land

Het nieuwe bestuur waarin de militairen de leiding hadden, zei dat ze een **revolutie** teweeg wilden brengen in ons land. Dat wil zeggen dat er grote veranderingen in onze samenleving en in het bestuur van ons land zouden komen. Gedurende de eerste jaren werden zaken in ons land hard aangepakt. Zoals verbetering van wegen, afwatering en elektriciteit. Ook de oprichting van het Staatsziekenfonds en het bedrijf Staatsolie vonden in deze periode plaats.

De Nationale Militaire Raad had in 1980 beloofd dat er binnen twee jaren verkiezingen uitgeschreven zouden worden. Toen dit in 1982 nog niet was gebeurd, nam de ontevredenheid onder de bevolking toe. Ook binnen het leger ontstonden er conflicten. Er werden acties gevoerd en er was protest. De militairen traden soms hard op tegen personen die een andere mening hadden. Het dieptepunt van het harde optreden was op 8 december 1982, toen vijftien personen die het niet eens waren met het beleid de dood vonden.

In binnen- en buitenland werd afkeurend gereageerd op die gebeurtenissen. De ontwikkelingshulp vanuit Nederland werd stopgezet en ons land kreeg financiële problemen. Er ontstond schaarste aan veel producten en grote delen van de bevolking leefden in armoede. De populariteit van de militairen onder de bevolking nam af.

OM TE ONTHOUDEN

- Bij de onafhankelijkheid kreeg ons land ook een eigen leger, de Surinaamse Krijgsmacht, waarvan de naam later werd veranderd in Nationaal Leger.
- Op 25 februari 1980 vond er een militaire staatsgreep plaats in ons land.
- Tijdens de militaire periode lag de macht in ons land bij het Militair Gezag en de Nationale Militaire Raad.
- Aan de Waterkant in Paramaribo staat het Monument van de Revolutie. Dit monument herdenkt de militaire staatsgreep van 25 februari 1980.
- Tegen personen die een andere mening hadden werd soms hard opgetreden door de militairen.

VRAGEN

- In welk jaar is de Surinaamse Krijgsmacht opgericht?
 - Wie kon in dienst treden van de Surinaamse Krijgsmacht?
 - De naam van de Surinaamse Krijgsmacht is later veranderd in
- Noem drie problemen waar de bevolking van ons land in de eerste jaren na de onafhankelijkheid mee te maken had.
- Waarom werd in 1979 veel geprotesteerd tegen de regering?
- Wanneer vond de staatsgreep in ons land plaats?
 - Leg uit waarom de militairen een staatsgreep pleegden.
- Bekijk de foto. Aan welke gebeurtenis herinnert dit monument ons?

Monument van de Revolutie aan de Waterkant

- De brand van het politiebureau.
- De onafhankelijkheid van Suriname.
- De oprichting van de Surinaamse Krijgsmacht.
- De staatsgreep van 25 februari 1980.

- Neem de volgende rijtjes over in je schrift. Wat was de naam van de volksvertegenwoordiging in die jaren? Kies uit de tweede rij en trek een lijn.

1948 – 1975 •

1975 – 1980 •

1980 – 1987 •

• Koloniale Staten

• Nationale Militaire Raad

• Staten van Suriname

• Parlement van de Republiek Suriname

- Welk antwoord is juist?
De hoogste macht in ons land lag in de periode 1980 – 1987 bij ...
A. het Militair Gezag.
B. het Parlement van de Republiek Suriname.
C. de President.
D. het volk.
- Wat wil zeggen *een revolutie teweegbrengen*?
- Waarom nam de ontevredenheid van de bevolking na de eerste jaren van de staatsgreep toe?
- Hoe werd er in binnen- en buitenland gereageerd op het harde optreden van de militairen?

Veranderingen in het bestuur

Vanaf 1985 werden gesprekken gevoerd om vrije verkiezingen te organiseren en een gekozen regering in ons land te hebben. De Militaire Raad en de verschillende politieke partijen wilden graag via vreedzaam overleg komen tot oplossingen. Maar toen brak in juli 1986 de Binnenlandse oorlog uit in ons land, een **burgeroorlog**. Deze oorlog werd gevoerd tussen het **Jungle Commando** en het Nationaal Leger. Tijdens deze oorlog werden vooral in het oosten van ons land veel verwoestingen aangericht. Zo werd Albina bijna helemaal vernield en ook dorpen als Pokigron en **Moiwana** waarbij onschuldige bewoners werden gedood door het Nationale Leger.

11
Moiwana Monument ter herdenking van de slachtoffers van de Binnenlandse oorlog

Tijdens de Binnenlandse oorlog kwamen mensen van de strijdende partijen om het leven. Anderen zijn op de vlucht geslagen. Veel **vluchtelingen** trokken de grens over naar Frans-Guyana waar ze werden opgevangen in vluchtelingenkampen. In 1987 zijn de strijdende partijen met gesprekken begonnen over het sluiten van vrede, maar pas in 1992 kwam er officieel een einde aan de Binnenlandse oorlog. Er werd een overeenkomst bereikt en in Lelydorp werd het **Lelydorp Akkoord** getekend. Dit was een belangrijke stap naar vrede en veiligheid in ons land.

12
Vluchtelingenkamp in Frans-Guyana

OPDRACHT BIJ AFBEELDING 12

- Vertel wat je op de afbeelding ziet.
- In welk land is deze foto genomen?
- Waarom vluchtten de mensen weg uit Suriname?

Tijdens de militaire periode was de Grondwet in ons land buiten werking gesteld. Er werd een voorstel voor een nieuwe Grondwet opgesteld. Dit voorstel werd middels een **referendum** aan het volk voorgelegd. De burgers mochten hun stem uitbrengen voor of tegen de nieuwe Grondwet. In september 1987 werd de nieuwe Grondwet door het Surinaamse volk goedgekeurd. Een paar maanden later werden verkiezingen gehouden.

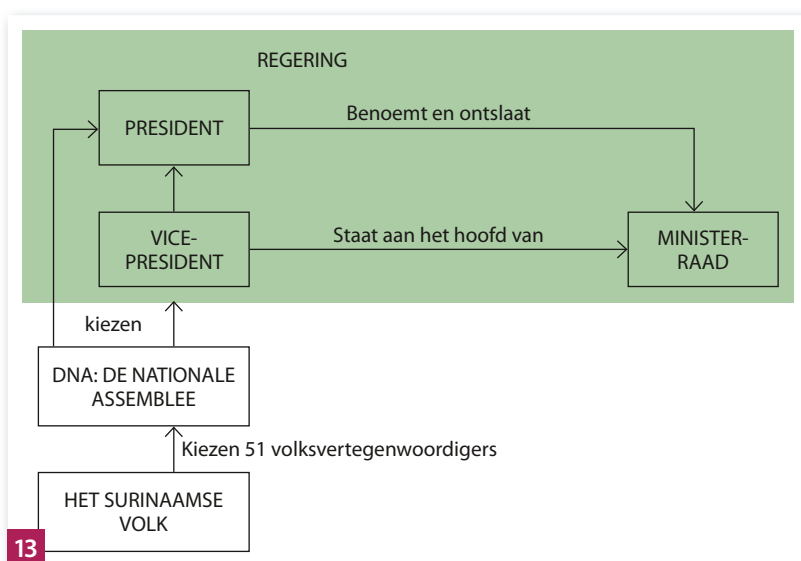
OPDRACHT

- In welk jaar werd in Suriname een referendum gehouden?
- Waarover werd bij het referendum gestemd?

Met de Grondwet van 1987 vond een aantal veranderingen in het bestuur van Suriname plaats. Het Parlement heette vanaf toen **De Nationale Assemblée** (DNA). Er zijn 51 leden die door het volk worden gekozen bij de algemene verkiezingen. De leden van de Nationale Assemblée worden ook wel volksvertegenwoordigers genoemd.

De leden van de Nationale Assemblée kiezen de president en de vicepresident. De regering wordt gevormd door de president, de vicepresident en de Ministerraad. De president staat aan het hoofd van de regering en hij benoemt en ontslaat de ministers. De ministers hebben elk de leiding over een ministerie. Samen vormen de ministers de Ministerraad. Aan het hoofd van de Ministerraad staat de vicepresident. De vicepresident is ook de vervanger van de president.

Om de vijf jaar worden verkiezingen gehouden waaraan verschillende **politieke partijen** meedoen. Bij een verkiezing stemmen mensen op personen, die op de lijst staan van een politieke partij. De personen die gekozen worden, zijn de volksvertegenwoordigers of DNA leden.

13

Het bestuur van ons land

OM TE ONTHOUDEN

- In 1986 brak in Suriname de Binnenlandse oorlog uit, een strijd van het Jungle Commando tegen het Nationaal Leger.
- Tijdens deze oorlog werden dorpen en vestigingsplaatsen vernield en vielen er slachtoffers. Ook sloegen mensen op de vlucht.
- Pas in 1992 kwam er officieel een eind aan de Binnenlandse oorlog met het Lelydorp Akkoord.
- In 1987 kreeg ons land een nieuwe Grondwet en werden algemene verkiezingen gehouden.
- Bij verkiezingen mogen mensen stemmen op kandidaten van politieke partijen. Zo worden de leden van De Nationale Assemblée gekozen voor een termijn van vijf jaar.

VRAGEN

1. Neem over in je schrift en vul in:

In juli 1986 begon de strijd van het ... tegen het Militair Gezag. Er brak een ... uit, waarbij er vooral in het ... van ons land veel verwoest werd. Plaatsen werden vernield en er vielen ook doden. Veel mensen ... weg, naar bijvoorbeeld Frans-Guyana. Daar werden ze opgevangen in ...

2. a. Wat wordt bedoeld met *een akkoord bereiken*?
b. Hoe heet het akkoord dat gesloten werd tussen de regering en het Jungle Commando?
3. Reken uit hoe lang de Binnenlandse oorlog heeft geduurd.
4. Welke bewering is juist?
I. Tussen 1980 en 1987 was onze Grondwet buiten werking gesteld.
II. In 1987 kreeg ons land voor het eerst een eigen Grondwet.
A. Alleen bewering I is juist.
B. Alleen bewering II is juist.
C. Bewering I en II zijn juist.
D. Bewering I en II zijn onjuist.
5. a. Zoek in een woordenboek of het internet het woord *referendum* op.
b. Leg met eigen woorden uit wat met een referendum wordt bedoeld.
6. Welke bewering is juist?
I. In ons land werd in 1987 een referendum gehouden.
II. Het referendum van 1987 ging over een nieuwe Grondwet.
A. Alleen bewering I is juist.
B. Alleen bewering II is juist.
C. Bewering I en II zijn juist.
D. Bewering I en II zijn onjuist.

7. Neem over in je schrift en vul in:

In 1987 kreeg ons land een nieuwe ... Er vonden verandering plaats in het ... van ons land. Het parlement veranderde in ... Er zijn ... leden, die gekozen worden door het volk. De gekozen leden worden daarom ook wel ... genoemd. Iedere vijf jaar zijn er ... waaraan verschillende politieke partijen deelnemen.

8. Om de vijf jaar worden in Suriname verkiezingen gehouden. Op wie mag de bevolking dan stemmen?
A. De ministers
B. De president
C. De vicepresident
D. De volksvertegenwoordigers
9. De regering van ons land wordt gevormd door de:
1. ...
2. ...
3. ...
10. Wie zijn de huidige president en vicepresident van Suriname?

1. In de klas kan door middel van een rollenspel de onafhankelijkheidsviering van ons land worden nagespeeld. Samen met de leerkracht worden de rollen verdeeld en daarna gespeeld. Verschillende punten rond de onafhankelijkheid van ons land op 25 november kunnen daarbij meegenomen worden. Te denken valt bijvoorbeeld aan:
 - het presenteren van de nieuwe Surinaamse vlag.
 - Johan Ferrier die benoemd wordt als eerste president van ons land.
 - het zingen van ons volkslied.vertellen over de nieuwe Grondwet die ons land kreeg en wat daar onder meer in staat.
2. In tweetallen beschrijven jullie met eigen woorden wat met de volgende begrippen uit dit thema wordt bedoeld:
 - Grondwet
 - Krijgsmacht
 - Staatsgreep
 - Militair gezag
 - Revolutie
 - Referendum
3. Maak in je schrift een tijdlijn van de periode in dit thema en schrijf daarbij de jaartallen en gebeurtenissen op die in dit thema genoemd zijn.
4. Het volgende bordspel kan door twee tot vijf leerlingen gespeeld worden. Voor het spel is een dobbelsteen nodig en voor elke speler een pion. Je pion plaats je op een van de gekleurde vakjes (zie spelbord hieronder). De bedoeling van het spel is om met je pion precies op de gele ster in de top aan te komen. Onderweg zijn er vakjes met een vraagteken. Hier kan je niet zomaar overheen. Je moet met een dobbelsteen precies het juiste aantal ogen gooien om boven op het vakje met het vraagteken terecht te komen. Dan moet je een vraag beantwoorden. Als je antwoord goed is, mag je bij de volgende beurt verder. Anders sla je een beurt over.
De eerste speler die de ster bereikt, heeft gewonnen.
Vragen:
 1. Wanneer werd ons land onafhankelijk?
 2. Wie was de eerste president van ons land?
 3. Noem een burgerrecht.
 4. Noem een burgerplicht.
 5. Noem de drie nationale symbolen van ons land.
 6. Wanneer vond de staatsgreep in ons land plaats?
 7. Waar staat het Monument van de Revolutie?
 8. Waaraan herinnert het Monument van de Revolutie?
 9. Wat wordt bedoeld met een revolutie?
 10. Wanneer begon de Binnenlandse oorlog in ons land?
 11. Waaraan herinnert het Moiwana Monument?
 12. Met welk akkoord eindigde de Binnenlandse oorlog?
 13. Wat wordt bedoeld met een referendum?
 14. In welk jaar kreeg ons land een nieuwe Grondwet?
 15. Uit hoeveel leden bestaat De Nationale Assemblée?Zelf kunnen jullie ook nog andere vragen bedenken die met het thema te maken hebben.

